

De Lichtbrenger

voor zoekers naar waarheid

Lucifer®

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

Symposium 2023

- Opening
- Het Ene Leven
- Religie is een werkwoord
- De religie van morgen

De ziel van een ideaal

Onpartijdigheid:
waarborg voor vrede

Kunnen dieren
evolueren zonder
mensen?

De Religie van morgen

Verbinding door

wijsheid

mededogen

vrede

De Religie van morgen – verbinding door wijsheid, mededogen en vrede Opening Symposium 2023

p. 130

Het begrip ‘religie’ is zwaar belast geraakt met misverstanden, vooroordelen en negatieve voorbeelden. Het onderwerp van dit symposium is uitdagend: Kunnen we de oude denkgroeven doorbreken en gezamenlijk een vernieuwend beeld opbouwen op basis van de Eenheid van alle Leven?

Herman C. Verneulen

Het Ene Leven

p. 131

Wat is de oorsprong van ons verlangen naar eenheid, naar harmonieuze, fundamentele banden met alle anderen? Is er daadwerkelijk een achterliggende Eenheid, en hoe herkennen we die? En wat betekent het, als we ons leven afstemmen op het Ene Leven?

Renate Pico

Religie is een werkwoord

p. 136

We kunnen ons bewust verbinden met het Ene Leven, dat we in essentie zijn. Maar hoe brengen we dat tot stand? En hoe brengen we het in de praktijk?

Erwin Bomas

De religie van morgen

p. 141

Wijsheid, mededogen en vrede — de belangrijkste kenmerken van religie in de praktijk.

Barend Voorham

De ziel van een ideaal

p. 146

We kunnen niet zonder idealen. Als ze bovenpersoonlijk zijn en het welzijn van de gehele mensheid op het oog hebben, zijn ze reisgidsen naar een betere wereld. Maar als we het ideaal niet onderhouden en het tot dogma degenereert, staat het een rooskleuriger toekomst juist in de weg.

Barend Voorham

Onpartijdigheid: waarborg voor vrede

p. 155

Bij conflicten overheerst bij de verschillende partijen al snel het vijand-denken. Maar de potenties om vanuit partijloos mededogen te leven, liggen in elk van ons. In dit artikel beschrijven we enkele initiatieven die dit ideaal al vele jaren in de praktijk hebben gebracht.

Barend Voorham

Uw Vragen

158

- » Kunnen dieren evolueren zonder mensen?

Activiteiten agenda

159

- » Online lezingen
- » Internationale activiteiten

De Religie van morgen – verbinding door wijsheid, mededogen en vrede

Opening Symposium 2023

Goedemorgen, het is een genoegen voor mij om een klein welkomstwoord tot u te mogen richten.

Het symposium dat we nu met elkaar starten is heel uitdagend, want het begrip ‘religie’ is in de loop der eeuwen, zeker in het Westen, nogal zwaar belast geraakt met allerlei problemen en negatieve voorbeelden. Men denkt er daarom vaak ongenueanceerd over.

Theosofie, Theosofia, betekent ‘Wijsheid der Goden’. Maar denkt u eraan dat ‘Goden’ een meervoudsvorm is, om duidelijk te maken waar we vanuit gaan. H.P. Blavatsky geeft daarover een interessant citaat in haar *De Geheime Leer*, haar grote werk, waarin ze zegt: volgens de Westerse opvatting zijn wij theosofen atheïsten, omdat we niet geloven in één god die alles bestuurt en bepaalt. Maar volgens de Hindu-definitie zijn we *nāstika*’s, dat wil zeggen: wij zijn tegenstanders en geen aanhangers van idolen — en het woord ‘idolen’ is een belangrijk begrip want daar komen de grote problemen uit tevoorschijn. Wij kennen goden, wij respecteren de goden, maar we vereren ze niet zoals dat in menige godsdienst wel gebeurt.⁽¹⁾

H.P. Blavatsky heeft het prachtig toegelicht. We zijn volgens de westerlingen ‘atheïsten’ en volgens de oosterlingen zijn we ‘geen aanhangers van idolen’. Maar wij onderscheiden wel goddelijke wezens op allerlei niveaus, en hebben daar respect voor.

De uitdaging waar we vandaag voor staan, is om dat zeer negatieve beeld rondom religie te vervangen door meer begrip. In het Nederlands kennen we naast ‘religie’ ook het woord ‘godsdienst’. Meestal worden deze twee woorden in onze taal als synoniemen gebruikt. Maar dat zijn ze niet. Er is een wezenlijk verschil tussen ‘dienst aan goden’ – wat wij dus niet doen – en ‘de wijsheid van de goden’, die we wel aanhangen. Het begrip religie heeft,

wat dit belangrijke verschil betreft, een betekenis die we in de komende lezingen stapsgewijs zullen uitwerken.

Vandaag staan we dus voor de uitdaging om een aantal van onze gedachte- en gewoontepatronen, van onze denkgroeven, te doorbreken en om te ontdekken hoe we kunnen kijken naar de spirituele wereld met al zijn bewustzijnsniveaus die je in de Theosofia, de Theosofie, kunt onderscheiden. Hoe gaan we daarmee om, en hoe kunnen we dat integreren in ons leven?

Hier zijn natuurlijk de lezingen en de workshops voor. En ik hoop dat we met elkaar in staat zijn om er een heel werkzame dag van te maken, waarin we inderdaad de denkgarelen doorbreken en tot nieuwe inzichten gaan komen.

Ik wens u een inspiratieve dag toe, en we zullen elkaar in de loop van de dag regelmatig tegenkomen.

Referentie

1. H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer. Deel 1*. Vele edities, p. 279 (originele Engelse editie).

Het Ene Leven

Herkennen van een innerlijke waarheid

Ken je dat, die indruk, eigenlijk meer een innerlijk weten, dat er iets in ons is wat ons steeds weer laat zien dat we het beter kunnen doen? Wellicht herken je de gedachte dat we rechtvaardiger kunnen handelen, dat we harmonieuzer met elkaar kunnen omgaan of dat we meer in overeenstemming met onze innerlijke waarheid kunnen leven? Als het antwoord hierop ja is, dan herken je in die momenten de mogelijkheid en wens tot een grootser, ethischer en meer onderling verbonden leven. Die drang tot meer harmonie kunnen we ook ervaren als we kijken naar de disharmonie in de wereld vandaag de dag, zoals de conflicten, onrecht, vluchtelingenstromen, armoede en milieuproblematiek.

Het is net alsof we dan door twee vensters naar de wereld kijken. Door het ene zien we de wereld zoals die is, door het andere zoals de wereld kan zijn. Wanneer we door dit laatste venster kijken is het overduidelijk dat we het met elkaar veel beter kunnen doen. En als we ons innig met dat inzicht verbinden, dan signaleren we dat niet alleen, dan willen we daar ook iets mee doen.

Heimwee

Wanneer we op deze manier naar de

wereld kijken, dan ervaren we het gemis van iets waar we ooit wel mee in verbinding zijn geweest. Dit is heimwee, dat ook wel het heimwee van de ziel kan worden genoemd. Het is een intuïtief verlangen naar de toestand van harmonie, waarin we ooit hebben verkeerd en waar we in het diepst van onszelf weer naar verlangen. Wij gaan ervan uit dat er in elk menselijk hart een verlangen leeft naar verbinding en eenheid. Naar werkelijke verbinding met anderen en met het grotere geheel waar we allemaal deel van zijn en tegelijk ook met iets ruimers in onszelf dat zich meer wil uitdrukken. En dat, hoe druk we het ook kunnen hebben in ons leven, dit besef zich altijd blijft aandienen en ons steeds weer aanmoedigt om verder te gaan. Dit besef kan ons spirituele instinct worden genoemd, het heimwee van de geestelijke ziel in ons, dat opwelt vanuit de diepte van ons hart. Die geestelijke ziel in ons kunnen we zien als onze meest innerlijke en meest blijvende kern. Het is het onsterfelijke deel in ons, dat ons steeds weer impulsen geeft om te ont-wikkelen, om het beter te doen. Dat deel in ons dat ons laat zien hoe we in vrede en vanuit mededogen met elkaar samen kunnen leven, waarbij ieder mens, dier en plant een plaats onder de zon heeft, kan groeien en bloeien, zowel

uiterlijk als innerlijk. Het is de kern of de bron van ons bewustzijn. Het is dat deel in ons dat we als gids in ons leven kunnen zien.

Ontwakend mededogen

Deze innerlijke impulsen ervaren we soms sterk en soms minder sterk. Minder bijvoorbeeld wanneer we meer op de uiterlijke wereld gericht zijn of op het verkrijgen van materiële zaken die tijdelijk van aard zijn en slechts voordeel opleveren voor onszelf. We kunnen deze verbinding juist meer ervaren wanneer we onze blik meer naar binnen, op de innerlijke, meer ethische gebieden richten waarmee we ons persoonlijk belang loslaten, en ons denken en handelen richten op de ontwikkeling en het welzijn van het geheel.

Op die momenten waarop onze aandacht naar binnen is gericht, laten we de continue ruis van zorgen over het uiterlijke leven los en kunnen we verbinding maken met de diepere visies en intuïties die in ons aanwezig zijn. Doordat we de onbalans in de wereld dan zo helder kunnen waarnemen, worden we ons bewust van het lijden dat we in de wereld zien, waardoor het mededogen in ons wordt gewekt. Soms kunnen we ons zelfs, wanneer we ons weten af te sluiten van elke afleiding in de uiterlijke wereld en onze blik helemaal naar binnen is gericht, voor een moment helemaal EEN voelen met de kosmos. Dan beseffen we dat er iets grootsers is. Dan zien we de achterliggende kracht of eenheid, waarbinnen alles leeft en onlosmakelijk met elkaar verbonden is en waarbinnen alle wezens hun bestaan hebben en hun taak vervullen.

Wat is de achterliggende Eenheid?

We zien dus dat dit verlangen naar een diepere dimensie voortkomt uit het innerlijk besef (of innerlijk weten), dat er achter alle uiterlijke vormen een achterliggende kracht is. Die achterliggende kracht is het Ene Leven.

De zoektocht naar een beeld daarvan begint met de vraag wie wij in essentie zijn. Zijn we allemaal individuen die los van elkaar staan, of maken we deel uit van een groter geheel? Zonder uitzondering wijzen de wereldleraren van alle grote tradities ons op het laatste. Maar wat is dat grotere geheel en hoe kunnen we ons daaraan verbinden en er actief naar leven?

Wat is dan het grotere Geheel dat grenzenloos, overal aanwezig en eeuwig is? Het is de bron van waaruit alle wezens in het universum zich manifesteren en waar ze allemaal onlosmakelijk deel van uitmaken. In onze diepste essentie *zijn* we dat Ene Leven. *We zijn*, zogezegd, als de

druppels in een grote oceaan van leven, als de vonken van een kosmisch vuur, als de kleuren uit een witte lichtstraal gesplitst door een prisma, als de takken en bladeren van één grote levensboom, waardoor de universele, kosmische levensstroom stroomt.

Het Ene Leven: alles leeft

Werkelijk alles leeft dan ook. Achter alle manifestaties is bewustzijn werkzaam, en dat kun je herkennen aan het gegeven dat alle wezens op alle andere wezens reageren. In het universum is er niets dat niet leeft — dus van het kleinste atoom, de mineralenwereld, tot planten en de planeet waar wij mensen deel van uitmaken, tot het melkwegstelsel en daar voorbij. Al het leven is geworteld in het Ene Leven, onze diepste bestaansgrond.

Leven in Leven

In de oceaan van het oneindige leven maakt alles onderdeel uit van elkaar. Er is een ordening waarbij elk wezen weer een deel is van een groter wezen, wat we Leven in Leven noemen. Zoals de levende cellen en organen deel uitmaken van het lichaam, maakt de mens deel uit van de *levende* aarde, die weer onderdeel uitmaakt van het *levende* zonnestelsel, dat een onderdeel is van het *levende* melkwegstelsel en dit gaat zo oneindig door. Er is één groot grenzenloos samenwerkingsverband van leven in leven, waarmee alle levende wezens onverbreekelijke schakels zijn in het grote geheel. Hieruit kunnen we concluderen dat er niet één oppergod is die leven schept, maar dat *alles* het eindeloze Ene Leven is, zonder begin en zonder eind, eeuwigdurend.

Innerlijke ont-wikkeling

Omdat het Ene Leven grenzenloos is, heeft ieder van ons grenzenloze potenties in zich. Wij kunnen daarvan, gedurende onze opeenvolgende incarnaties, steeds meer tot uitdrukking brengen.

Elk wezen is op een ander punt van zijn innerlijke ontwikkeling, en dit verklaart de verscheidenheid van wezens die we om ons heen zien. Die verscheidenheid is, als je erop let, immens. Er is geen ster aan het firmament die precies eender is aan een andere ster. Elk blad van een boom, ja, elke cel in ons lichaam is niet precies gelijk aan de andere. Er is geen mens met precies hetzelfde karakter als een van zijn medemensen. Waarom? Omdat al die wezens een uniek pad van ontwikkeling hebben afgelegd in het eindeloze verleden.

We zijn allemaal onderweg op een spirituele pelgrimstocht

Mens en Universum zijn in essentie één

Een van de fundamentele ideeën van de oorspronkelijke wijsheid van de mensheid is dat Mens en Universum in essentie één zijn. Dit idee is de hoeksteen van de Tempel van de Oude Wijsheid. Als je het begrijpt, als je het voelt, als je het doorgrondt, dan verandert je hele leven, dan verandert je hele kijk op het bestaan volkomen. Je herkent dan dat je één bent met al wat is: een deelgenoot, door de tijd heen, van alles wat het Universum heeft en is, op weg naar een bestemming die zo verheven is dat de uiterste verbeeldingskracht van de mensheid op dit moment nog niet een vluchtig beeld kan schetsen van wat de verre toekomst ons te bieden heeft. Deze bestemming is simpelweg het ontvouwen, naarmate de evolutie voortgaat – en ontvouwen is wat evolutie werkelijk betekent – van het innerlijke dat het uiterlijke wordt, het tevoorschijn brengen van wat in het innerlijk ligt besloten, niet alleen in de mens maar in Moeder Natuur zelf. Moeder Natuur en haar goddelijke, spirituele, psychologische, etherische en fysieke gebieden is ons Universele Thuis – een Thuis dat Universeel is omdat het overal is.

G. de Purucker, *Esoteric Teachings. Volume 12*. The Hague, I.S.I.S. Foundation, 2015, p. 19.

binnen het grenzenloze Ene Leven. We zijn, om een eerdere analogie op te pakken, als onbewuste vonken uit de bron van het kosmische vuur gekomen, en doorlopen een tocht van innerlijke groei, met het doel om er zelfbewust weer in terug te keren.

Onze grenzenloze mogelijkheden zijn de oorsprong van onze drang om ons te willen ont-wikkelen en méér van ons-Zelf naar buiten te willen brengen. Door steeds verder naar binnen te gaan vormt zich een pad dat ons terugvoert naar de bron, dat ENE Leven. En in dit laatste vinden we dan ook de sleutel tot het inzicht waar het heimwee van de ziel, waar we net over spraken, vandaan komt. Het is de herinnering van onze diepste kern aan zijn verblijf in zijn oorspronkelijke geestelijk thuis. Het ENE Leven, dat als een vage herinnering nog in ons aanwezig is en de oorsprong is van al onze idealen, intuïties en aspiraties.

Steeds moedigt deze diepste kern ons aan om ons begrip te vergroten en edeler te leven. Als we dat doen, *verbinden* we ons meer en meer met onze eigen kern. Je kunt ook zeggen: we verbinden ons er *opnieuw* mee, want we kwamen er immers uit voort, het is onze bron. We kwamen allemaal voort uit een eenheidstoestand, waar we ons op dat moment niet bewust van waren. We waren als baby's die harmonie voelen, maar het niet zelfbewust beseffen.

De uitdaging is, om als zelfbewuste mensen, die eenheid nu doelgericht te leren kennen, ons er vertrouwd mee te maken, en het uiteindelijk te worden. H.P. Blavatsky heeft dat zo verwoord in het boek *De Stem van de Stilte*: “Gij zult uw zijn niet van het ZIJN en van al het overige afscheiden, doch de Oceaan met de druppel verenigen en de druppel met de Oceaan.”⁽¹⁾

Wat is Het Ene Leven?

- De Bron
- We *zijn* in essentie dat Ene Leven:
  - als druppels in een oceaan
  - als vonken van een kosmisch vuur
  - als kleuren door een prisma
  - als de takken en bladeren aan een levensboom
- Alles leeft
- Leven in leven
- Grenzeloze potentie

Religie is Zelfbewuste her-verbinding

Deze zelfbewuste her-verbinding kunnen we *religie* noemen. Het woord religie is afgeleid van het Latijnse re-ligare, en dat betekent *je opnieuw verbinden*. Je verbindt je opnieuw met wat je in wezen bent en waar je in feite nooit los van stond. Datgene waarvan je misschien dacht los te staan, enige tijd, maar nu doorzie je de illusie. Religie beoefenen in deze pure

“Gij zult uw zijn niet van het ZIJN en van al het overige afscheiden, doch de oceaan met de druppel verenigen en de druppel met de Oceaan.”

betekenis is dus *je her-verbinden met je eigen geestelijke kern*. En door je te her-verbinden met je geestelijke kern, *ga je je her-verbinden met al wat leeft*. Je ontdekt dat jouw kern in geen enkel opzicht anders is dan de kern van een ander. Je herkent jouw fundamentele gelijkheid met de hele wereld en al zijn bewoners, en gaat hen op alle mogelijke manieren ondersteunen. Immers, elk wezen is volkomen gelijkwaardig aan elk ander wezen.

In die inspirerende betekenis is religie relevant voor ons allen. Want elk mens is in potentie religieus, of iemand dat nu op dit moment zo ervaart of niet. Immers, de diepste kern van elk mens is geworteld in het Grenzenloze Leven, in de Eenheid.

Religie is zoeken naar Waarheid en je daarmee bewust verbinden

Is het beoefenen van religie een kwestie van *geloven* of van *zoeken naar waarheid en je daar bewust mee verbinden*? Het is het laatste. Je kunt onderzoeken of achter de veelheid van wezens een Eenheid ten grondslag ligt. Je kunt onderzoeken of alle dingen onscheidbaar met elkaar verbonden zijn, en dus elkaar continu onderling beïnvloeden. Je kunt onderzoeken of elk mens in zijn diepste lagen verlangt naar harmonie, naar onderling begrip, naar onderlinge ondersteuning. Omdat *ware religie zelf-verworven begrip van het leven is*, kun je het in alle omstandigheden zelfstandig toepassen, ook onder zeer moeilijke omstandigheden. Je hoeft nooit te leunen op autoriteiten. Je kunt steeds een beroep doen op je eigen begripsvermogen.

Religie is leven vanuit eenheid als feit

Wat zijn de *consequenties*, als we ervan uitgaan dat grenzenloze Eenheid een feit is?

De eerste consequentie is wellicht een heel verrassende. Het is, dat we nooit meer naar eenheid hoeven te *streven*, noch in de wereld, noch in de gemeenschap waarin we leven. Want die eenheid en verbondenheid die *is er al*, en die is heel fundamenteel. De grote uitdaging is om vanuit dat uitgangspunt, dat besef, te leven. We streven niet meer naar eenheid, maar gaan ervan uit, en hándelen ernaar.

De tweede consequentie is van ethische aard, het betreft de ontwikkeling van het eigen morele kompas. Het verlangen om het onbaatzuchtige in de wereld te versterken is het logische voortvloeiende van ons besef van eenheid. Wat *andere* wezens overkomt, heeft immers evenveel met onszelf te maken als wat *onszelf* overkomt. Ethiek is dus gegrond in de aard van het Universum. Wie alleen aan eigen persoonlijke voordelen denkt, gaat niet alleen in tegen de grondwet van het Universum, maar gaat ook in tegen de grondwet van het eigen onsterfelijke deel – waardoor tegelijkertijd de disharmonie in de wereld en in zichzelf groter wordt.

In *De Stem van de Stilte* van H.P. Blavatsky vinden we deze gedachte prachtig verwoord: “Help de Natuur en werk met haar mee; en de Natuur zal u als een van de scheppers beschouwen en zich voor u buigen.”⁽²⁾

Oneindige ont-wikkeling en voorlopers

Als we nu vanuit de gedachte van de grenzenloosheid van het leven naar religie kijken, dan zien we dat er geen eindpunt is in ons pogen steeds religieuzer te leven; er is geen einde aan het ons steeds meer zelfbewust verbonden weten met de Eenheid. We kunnen steeds bijleren, steeds beter vanuit de Eenheid leven, ieder op het eigen innerlijke pad en in een eigen tempo. Dat is een gedachte die ons kan verwonderen: een innerlijke groei die altijd door kan gaan. Maar het is de logische conclusie uit al het voorgaande. Elk wezen is immers in de kern grenzenloos.

Vanuit die gedachte zijn er logischerwijs verder gevorderde wezens, die dat eenheidsbesef al veel meer hebben ontwikkeld dan ieder van ons. En voor die verder gevorderde wezens geldt, dat wat *voor ons* misschien nog een vaag beeld van eenheid is, voor hen een kristalheldere visie is geworden. Voor hen is het geen theorie, maar welbewuste

en vanzelfsprekende kennis en ervaring. Deze spirituele voorlopers wijzen de mensheid onophoudelijk op de realiteit van het ENE Leven. Die boodschap is dus op elk moment te ontvangen.

Deze *verre* voorlopers op ons, zijn degenen die de grondtoon van Eenheid op gezette tijden een nieuwe impuls geven, om de mensheid te inspireren. Hoe meer mensen deze impuls ontvangen en er iets mee doen, hoe sterker de ontwikkeling op de wereld ervan zal zijn. Deze mensen zullen dan namelijk samen leren en daarmee ook *elkaar* inspireren.

We kunnen zeggen dat daar waar disharmonie is, we de Eenheid van Leven nog onvoldoende herkennen en begrijpen. De verschillende wereldleraren brengen steeds dezelfde boodschap met dezelfde essentie de wereld in, namelijk die van Eenheid van Leven, een harmonieuze samenwerking, compassie voor al wat leeft en dat we onze groei in bewustzijn gebruiken om bij te dragen aan het Ene Leven. Het is aan ons om dat beter te begrijpen en zelf ook weer om te zetten in gedachten erover, die anderen weer kunnen begrijpen. Door te groeien in begrip, zullen we, stap voor stap, met elkaar een sfeer creëren waardoor de inspiratie uit die ENE universele bron kan stromen en versterkt wordt in de wereld.

Workshop: Hoe kun je het Ene Leven herkennen?

Na deze introductie met de nadruk op het Ene Leven, het benoemen van het verlangen in het menselijk hart naar verbinding en eenheid, gaan we straks met elkaar onze gedachten verdiepen in een workshop. De titel hiervan is: *Hoe kun je het Ene Leven herkennen?*

Ter inspiratie daarbij en ter afsluiting van deze eerste lezing eindigen we met het volgende citaat uit het boek *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky:

“Hef uw hoofd op, o Lanoo; ziet u één of talloze lichten boven u, die branden aan de donkere middernachtshemel?”
“Ik neem één Vlam waar, o Gurudeva, ik zie daar talloze

niet-afgescheiden vonken schijnen.”

“U hebt goed gesproken. En zie nu om u heen en in uzelf. Het licht dat in u brandt, verschilt dat volgens u in enig opzicht van het licht dat schijnt in uw Medemensen?”

“Het is op geen enkele manier verschillend, hoewel de gevangene geketend wordt door Karma en hoewel zijn uiterlijk kleded de onwetende misleidt en laat zeggen ‘Uw Ziel en Mijn Ziel.’”⁽³⁾

Referenties

1. H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*. Den Haag, Stichting I.S.I.S., 1992, p. 139 (twee verzen vóór noot 8).
2. Zie ref. 1, p. 61 (twee verzen na noot 34).
3. H.P. Blavatsky, *The Secret Doctrine. Volume I*. Adyar, Theosophical Publishing House, 1979, p. 120 (originele Engelse editie).

Religie is een werkwoord

Hoe worden we ons van de eenheid bewust?

In de eerste lezing hebben we verteld dat er in de herkomst van het woord religie een belangrijke universele betekenis schuilt. Religie afgeleid van religare betekent ‘opnieuw verbinden’. Dat houdt in dat we ons weer verbinden met iets waar we al mee verbonden zijn geweest. En we hebben toen verteld dat dat voortkomt uit de eenheid van al het leven. We komen uit deze eenheid voort, we keren ernaar terug, en in essentie zijn we zelfs die eenheid. We zijn er daarom zelfs nu op dit moment mee verbonden en zullen dat in de toekomst ook altijd zijn. Maar beseffen we dat ook? De eerste betekenis van religie is dat we ons daarvan opnieuw *bewust* worden. Bewust worden van het Ene Leven dat we in essentie zijn, ons daar bewust weer mee verbinden.

Maar er is nog een tweede betekenis. En die heeft betrekking op hoe we die bewustwording tot stand kunnen brengen. Want hoe doen we dat? Hoe brengen we dat in de praktijk? Daar gaat het in deze lezing over. Op die tweede betekenis van het woord religie komen we zo nog verder terug.

We hebben in de eerste lezing een beeld geschetst van het Ene Leven. Dat Ene Leven is er altijd, overal en

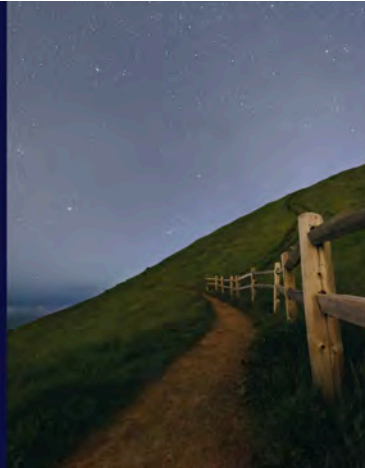
is in essentie grenzenloos. Dat betekent dat het weer één worden met dat Ene Leven een continu proces is dat eindeloos verdergaat. Iets waar je een steeds groter, ruimer en diepgaander beeld van kunt vormen en je daarmee vereenzelvigen. Een beeld van eenheid met een ander, met je gezin, je familie, je land, de mensheid, deze planeet met alle levende wezens, de kosmos, etcetera. Maar dit gaat niet vanzelf, dat kan alleen als je daar bewust mee aan de slag gaat, daar bewust voor kiest en ook naar handelt. Hier is de nodige zelfwerkzaamheid en discipline voor nodig. Zoals ook geldt voor het bereiken van meesterschap in welke discipline dan ook. Dat lukt alleen door intensief, volhardend en langdurig trainen.

Topsport

Denk maar aan een musicus, een toponderzoeker, een echte vakman of topsporter. Hoeveel uur zijn zij niet met hun vak bezig? Hoeveel geven zij niet op om de perfecte beoefening van hun muziek, vak of sport te bereiken? Ook al ontspannen ze zich af en toe, of hebben ze hun dagelijkse plichten, ze zijn mentaal altijd onafgebroken bezig, een soort van mediterend, om hun ideaal tot realiteit te brengen. Als dit zo duidelijk geldt op fysiek, op

Religie als *religare*

- Letterlijk: weer verbinden
- Opnieuw bewust worden van onze verbinding met Het Ene Leven

mentaal, op cultureel of artistiek gebied, waarom zou dat anders zijn op spiritueel gebied? En al helemaal omdat werk op het spirituele gebied universeel is, het gaat om het grotere geheel, het Ene Leven als geheel.

Kortom, als je religie, in de betekenis van het bewust worden van de eenheid die we in essentie zijn, als je dat serieus neemt, dan vraagt dat ook om bewuste keuzes. Niet alleen bij bijzondere gelegenheden in het jaar, of op een bepaalde dag in de week, of slechts een paar keer op een dag. Het vraagt continue discipline, oefening, training, geduld, doorzettingsvermogen, maar bovenal een volgehouden mentale houding, *twenty four seven*. Een houding gekenmerkt door wijsheid en mededogen, en die tegelijkertijd vrede, levensvreugde en de hoogste vervulling biedt. Religie is als de hoogste kwaliteit van kunst, vakmanschap, toponderzoek of topsport. Dit is waar die tweede betekenis van religie betrekking op heeft.

Religie: het juiste kiezen

Laten we opnieuw kijken naar de woordaflleiding die hierop wijst. De Romeinse filosoof en staatsman Cicero

spreekt van een afleiding van het Latijnse woord *relegere*, wat ‘opnieuw lezen’ of ‘in de praktijk brengen’ betekent.⁽¹⁾ Hij verbindt het met bijvoorbeeld het woord ‘elegant’, dat ‘kiezen’ of ‘een goede selectie’ betekent, of het woord ‘intelligent’, dat ‘begrip’ en ‘onderscheidingsvermogen’ impliceert. Al deze woorden hebben dezelfde wortel *-lex* gemeen, dat ‘wet’ betekent. En hierbij gaat het dan niet zomaar om een wet, maar om de wetten der Natuur. Deze Natuur-

wetten zijn theosofisch gezien de gewoontepatronen van de spirituele zijde van de natuur. Het zijn geestelijke of goddelijke gewoontepatronen. Volgens deze woordaflleiding betekent religie dus het kiezen of selecteren van hogere spirituele gewoontepatronen om deze na te volgen. En als we uitgaan van grenzenloosheid als eerste beginsel, dan hoeven we die hogere spirituele gewoontepatronen niet buiten onszelf te zoeken. Want we zijn in essentie die eenheid, we zijn niet los te zien van het grenzenloze. Net zomin als alles wat leeft daar los van staat. En dus ook niet losstaat van onszelf!

Keuze in onszelf

Maar als het gaat om een keuze in onszelf, wie kiest er precies en waartussen valt er dan te kiezen? Zoals in de eerste lezing verteld, staan we als mens vaak op de tweesprong tussen twee delen in onszelf. Ons uiterlijke deel reageert instinctief vanuit zichzelf, vanuit angst of andere emoties, vanuit onrust, eigen verlangens, zelfbehoud of eigenbelang. Als we ons daarmee vereenzelvigen dan wanen we ons in feite los van de eenheid die we zijn.

In ons innerlijke deel, dat we in de eerste lezing ook wel de geestelijke ziel noemden, zijn we echter één met alles. En als we naar ons innerlijke deel luisteren, via ons geweten en onze intuïtie, dan handelen we ook naar de verbondenheid, de samenhang, de eenheid van al het leven.

Als mens leren we echter om ons innerlijke deel leidend te maken over ons uiterlijke deel. En dat betekent niet dat we ons tegen dat uiterlijke deel moeten afzetten, ertegen moeten vechten of het moeten kastijden, zoals

Religie als *relegere*

- Letterlijk: opnieuw lezen, in de praktijk brengen
- Bewust werken aan het denken en handelen vanuit eenheid

het soms wel eens wordt weergegeven. We hebben ons uiterlijke deel nodig om in de wereld werkzaam en van betekenis te zijn. We moeten het alleen goed richten en daarmee veredelen. En dat begint bij ons als mensen met het richten van onze gedachten. Want wij kiezen als denkers bewust of onbewust onze gedachten. We kunnen onszelf en ons leven beter richten als we ons meer bewust worden van de gedachten die we denken, en de gedachten die in lijn zijn met de eenheid van het leven stimuleren, en alle andere langzaam maar zeker vergeten. *Religie is het bewust werken aan het denken vanuit eenheid in jezelf, waaruit het handelen vanuit eenheid in de wereld volgt.*

Twee richtingen

Dat betekent dat, als we over religie, over de bewustwording van de eenheid in de praktijk praten, we twee richtingen combineren. De richting naar binnen, het bereiken van innerlijke verlichting, en de richting naar buiten: het licht doorgeven aan anderen, zoals je met een kaars weer andere kaarsen kunt aansteken. Het zijn twee richtingen die in feite één zijn. Bij de innerlijke richting ligt de nadruk op de verbinding door wijsheid. En bij de uiterlijke richting ligt de nadruk op verbinding door mededogen. Maar eigenlijk is de eerste richting ook net zo goed uiterlijk en de tweede innerlijk te noemen, en zijn wijsheid en mededogen nauwelijks los van elkaar te zien.

Verbinding door wijsheid

Ons uitgangspunt is dat we in essentie het Ene Leven, die Eenheid, die ene grenzenloze Werkelijkheid zijn. Nu is wijsheid te definiëren als het kennen van Waarheid. Want volgen wat niet waar is, is niet wijs. Als de werkelijkheid in essentie bestaat uit het Ene Leven, dan is wijsheid dus onze visie daarop. Hoe en waar vinden we wijsheid? Ten eerste zie je dat als je alle grote religieuze tradities wereldwijd onderzoekt, ze voortkomen uit een en dezelfde wijsheid. En ook de Leraren die aan de oorsprong van deze tradities stonden, wijzen steeds op een en dezelfde wijsheid. Het was een van de belangrijkste taken van H.P. Blavatsky om die gemeenschappelijke bron van wijsheid van alle grote tradities aan de wereld bekend te maken, en haar boek *De Geheime Leer* staat bol van voorbeelden hiervan. Maar als het gaat om het kennen van waarheid, dan is onderzoek naar religieuze tradities slechts een opstapje.

Religie, filosofie en wetenschap

Het gaat erom die wijsheid in jezelf te vinden. En dan is

religie, je actief verbinden met de eenheid van het leven, slechts een van de drie perspectieven op de werkelijkheid. Want als wijsheid gelijk staat aan het kennen van waarheid, dan kunnen we naast het besef van eenheid ook nog twee andere innerlijke vermogens activeren en inzetten. Denk aan het zien van samenhang, het ontwikkelen van universeel inzicht, begrip en intuïtie. Dit is meer het domein van de filosofie. En daarnaast hebben we ook nog de logica, ons vermogen om te analyseren, onze gedachten te ordenen en te redeneren. Het domein van de wetenschap.

Als de ontwikkeling van wijsheid in essentie gaat om waarheidsonderzoek, waarom zouden we dan niet al onze vermogens om een visie op de eenheid van het leven te vormen gebruiken? Ware religie is daarom niet los te zien van filosofie en wetenschap. En ware filosofie en ware wetenschap is niet los te zien van religie. Er kan maar één alomvattende Werkelijkheid of Waarheid zijn, en dan moet die zowel op religieus, filosofisch als wetenschappelijk gebied uit te leggen zijn. Ware wijsheid voldoet dus niet alleen aan ons meest innerlijke, *ethische* besef van eenheid, maar ook aan ons meest *universele* begrip of inzicht en is bovendien *logisch* en in overeenstemming met de feiten zoals we die kennen.

Kennis van het Zelf, het kind van liefdevolle daden

Tot slot nog een belangrijke uitspraak over de ontwikkeling van wijsheid door H.P. Blavatsky uit haar boekje *De Stem van de Stilte*. Ze schrijft daar over de ontwikkeling van de Kennis van het Zelf met een hoofdletter Z. Dit hogere Zelf komt tot uitdrukking via diezelfde hogere denkvermogens: ons eenheidsbesef, ons inzicht of onze intuïtie en ons intellect. Deze Kennis van het Zelf staat dus gelijk aan wijsheid.

En ze schrijft: “Kennis van het Zelf is het kind van liefdevolle daden.”⁽²⁾ Oftewel: we worden pas wijs als we voor anderen gaan leven. En ziedaar meteen de verbinding tussen wijsheid en mededogen.

Verbinding door mededogen

Want je zou tot nu toe kunnen denken dat het allemaal wat theoretisch is: waarheidsonderzoek, het samenbrengen van religie, filosofie en wetenschap, het zoeken naar wat ethisch, universeel en logisch is, et cetera. Maar natuurlijk is wijsheid die je niet ook *praktisch* toepast geen ware wijsheid, maar slechts boekenwijsheid. En dit is waar beide richtingen samenkomen, waar je ziet dat ze eigenlijk

één en dezelfde zijn. Want wijs zijn is wijs handelen. En wijs handelen, handelen vanuit eenheidsbesef, is mededogend. Want als je inziet dat alles in essentie één is, dan handel je ook hiernaar. Je realiseert je dan steeds meer dat je de ander bent en doet voor de ander precies dat wat je voor jezelf ook zou doen.

Mededogen

Laten we nog wat meer stilstaan bij dit begrip mededogen, omdat mensen het vaak verwarren met medelijden. Als je om te beginnen inzicht opbouwt in hoe je iets zelf ervaart, ben je ook beter in staat om anderen te helpen. Want 'lijden' heeft twee betekenissen: 'iets ondergaan' of 'iets verduren'. Je kunt lijden door iets passief te ondergaan en er verdrietig onder zijn, maar je kunt ook lijden door iets met opgeheven hoofd te dragen, te dulden of verduren.

In het eerste geval zie je jezelf als een willoos slachtoffer van de omstandigheden. Je lijdt dan eigenlijk door de vereenzelviging met je uiterlijke, vergankelijke deel. Je vereenzelvigd je met je lichaam dat misschien pijn heeft, met je gevoelens die zijn gekwetst of je persoonlijkheid die een knauw heeft gekregen. Maar diep van binnen besef je dat dit alles maar tijdelijk is en je daar niet verder mee komt.

Want je kunt ook iets dragen of dulden vanuit de wijsheid of het innerlijke weten dat er betekenis zit in alles wat je in het leven meemaakt of te verduren hebt. Een les die je kunt leren, mits je er open voor staat.

Eigenlijk is er dan geen sprake meer van lijden. Je bent dan in staat vanuit een innerlijk, onzelfzuchtig en bovenpersoonlijk motief een situatie te beschouwen: wetende dat het betekenis heeft, dat er een leerzame les in zit, dat het een gevolg is van een ooit zelfgecreëerde oorzaak, een disharmonie die hersteld moest worden. Je lijdt dan niet, maar neemt het heft in eigen handen en leidt (met een korte ei) in zo'n situatie. En omdat je je niet verliest in emoties maar vanuit kalmte, inzicht en wijsheid kan reageren, kun je ook anderen daarbij helpen en oplossingen bieden om harmonie te bereiken. Je herkent dan het lijden van anderen als is het van jezelf. En omdat je het lijden bij jezelf kunt doorzien, kun je ook anderen helpen het te doorzien.

En dat laat ook meteen zien waarom wijsheid ons helpt om meer mededogend te zijn. Want als we de wijsheid niet hebben om het innerlijke deel in onszelf te herkennen en uit te drukken, dan kunnen we anderen daar ook niet mee helpen.

Innerlijk én uiterlijk

Religie is dus een gelijktijdig proces van de meer innerlijke verbinding met de wijsheid in onszelf en de uiterlijke verbinding door mededogen met de wereld om ons heen. En deze twee versterken elkaar. Innerlijke oefening, uiterlijke beoefening. Zoals je als topmusicus of topsporter alleen iets kunt spelen of bereiken na veel zelfstandige oefening en training. En heb je eenmaal een bepaald niveau bereikt, dan zul je jezelf ook steeds meer in de praktijk moeten bewijzen, in allerlei concerten of toernooien. Alleen gaat het bij religie niet alleen maar om één moment, of om één bepaalde discipline of vakgebied. Je oefent continu, in elk aspect van je leven, je innerlijke wijsheid. Je beoefent doorlopend je mededogende houding ten opzichte van alles en iedereen.

Deze vereniging van het innerlijke met het uiterlijke is iets dat je ook in alle grote wijsheidstradities kunt terugvinden. Bijvoorbeeld in de invocatie van Socrates: "O, vader Zeus, leidt mij ertoe zo te leven dat de uiterlijke mens op aarde en de innerlijke mens één mogen zijn!"⁽³⁾ of in de uitspraak van Jezus "Heb uw god lief boven alles." En daaraan gelijk: "Heb uw naaste lief als uzelf."⁽⁴⁾ En, zoals je inmiddels begrijpt, gaat het in beide gevallen niet om een god buiten jezelf, maar de innerlijke god in onszelf.

Religie is een werkwoord

Dit sluit ook aan op de zelfwerkzaamheid die ware religie van ons vraagt. Het is de zelfwerkzaamheid waar spirituele Leraren van Oost tot West ons op wijzen. "Alles wat samengesteld is, is vergankelijk en niet duurzaam. Bewerk uw eigen zaligheid met toewijding" waren Buddha's laatste woorden.⁽⁵⁾ "Neem het Koninkrijk der Hemelen (dat in u is) met kracht", sprak Jezus⁽⁶⁾ en Plato⁽⁷⁾ schreef dat "leren gelijk staat aan herinneren", wakker roepen wat al in onze ziel aanwezig is. We kunnen geen gunsten van buitenaf ontvangen, we kunnen ons alleen bewust worden van de eenheid met alles, als we ook bewust aan de slag gaan met dit eenheidsbesef in ons eigen denken en handelen. Religie is een werkwoord. Religie is je op eigen kracht opgebouwde wijsheid, je visie op eenheid, op duurzame wijze in jezelf en via je mededogende handelingen in de wereld gestalte geven.

Vrede

Is de focus die we leggen op bewust kiezen, hard werken, de vergelijking met vakmanschap, topsport, toponderzoek of topmuziek wel terecht als religie toch ook tot harmonie, vrede en kalmte zou moeten leiden? Deze tegenstelling is

Religie is samen werken voor de wereld

- Samen werken vanuit eenheidsbesef
- Natuurlijke taakverdeling
- Zelfwerkzaamheid

slechts schijn. Het is precies de paradox die de Chinese wijsgeer Lao-tse ook aanhaalt in zijn *Tao Teh Ching*: “de wijze doet niets (*Wu Wei*), maar laat niets ongedaan”.⁽⁸⁾ Dit niets doen betekent niet dat je geen handelingen verricht, maar dat je precies dat weet te doen wat er op een moment nodig is en dat je verder niet hecht aan het resultaat van die handelingen. Je doet het bovendien kalm en vredig, omdat het voor jou het meest natuurlijke is dat er is, ook al gaat het misschien om iets dat anderen ingewikkeld of spannend zouden vinden. Het is de vrede van handelen die het resultaat is van de verbinding door wijsheid en door mededogen, als het uiterlijke zich laat leiden door het innerlijke. Het uiterlijke handelen vanuit innerlijk eenheidsbesef is dan zo volkomen in harmonie dat het totaal niet opvalt. Zo lijkt een goede koorddanser redelijk rustig en vredig over het touw tussen twee wolkenkrabbers te wandelen, maar is deze uiterlijke kalmte en vrede natuurlijk het resultaat van een volgehouden, innerlijke oefening en concentratie. Vrede vraagt dus om continue werkzaamheid, van zowel ons denken als handelen. Het komt voort uit actief mededogen, uit actief toegepaste wijsheid.

Samen werken voor de wereld

Tot slot kun je met alle nadruk op zelfwerkzaamheid je afvragen of religie dan vooral een individuele aangelegenheid is. En ook dit is een paradox. Het individuele werk is juist nodig om beter bij te kunnen dragen aan de wereld. En hoe beter je als individu vanuit eenheidsbesef zult handelen, hoe sterker ook het collectief dat je om je heen zult verzamelen.

Want ook spiritueel werk gaat natuurlijk veel beter als je samenwerkt. Je kunt je voorstellen dat als mededogen bij een groep mensen centraal staat, dit een enorme inspire-

rende wisselwerking oplevert. Vanuit het gedeelde ideaal help je elkaar om zelfstandig een mededogende en wijze kracht in de wereld te worden.

En bij een goede samenwerking hoort ook een natuurlijke taakverdeling, waarin degene die het meest geschikt is ook de verantwoordelijkheid krijgt om het geheel te helpen overzien, te helpen vertragen of versnellen en waar nodig bij te sturen. Zo'n leider weet dat wijsheid niet van buitenaf komt, maar zich altijd ontwikkelt van binnen uit. Vandaar dat zo'n leider nooit voor-

schrijft of oplegt, maar altijd inspireert.

Verder heeft bij een goede samenwerking de individuele 'soldaat' ook weinig bevelen nodig. Iedereen gaat zelfstandig vanuit mededogen en eenheidsbesef aan de slag. Dit alles zorgt weer voor aantrekking van nog meer anderen die zelfstandig wijsheid en mededogen meer centraal willen stellen in hun leven. En is dit niet het werk dat het meest en hardst nodig is? Want hoe anders zou de wereld eruit kunnen zien als mensen actief zouden werken aan verbinding door wijsheid, mededogen en vrede? Is dat niet wat de religie van de toekomst zou moeten zijn?

Referenties

1. Cicero, *De natura deorum*, boek 2, 28.
2. H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*. Fragment II, “De Twee Paden”. Den Haag, Stichting I.S.I.S., 1992, p. 97 (tussen noot 16 en 17).
3. Plato, *Phaedrus*, 279bc (universele Plato-paginering).
4. *De Bijbel*, Marcus 12:30-31.
5. *Mahāparinibbānasutta*.
6. *De Bijbel*, Mattheüs 11:12 en Lucas 17:21.
7. Plato, *Meno*, 81d (universele Plato-paginering).
8. Lao-tse, *Tao Teh Ching*. Diverse vertalingen. Vers 48 en 64.

De religie van morgen

De kenmerken van religieus zijn

De toekomst komt van achter over ons heen. Willen we 'morgen' een inspirerende religie, die het beste in mensen naar boven haalt en zorgt voor een dynamisch-harmonieuze samenleving, dan moeten we er NU aan werken, want de toekomst begint NU. Voor ieder van ons kan de religie van morgen vandaag al realiteit zijn. Als je afwacht en niets doet, gebeurt er niets. Dan zal morgen verstoken blijven van een nieuwe religie.

Maar handelen zonder plan, zonder goed na te denken, is zeker ook niet gewenst. Daarom moeten we goed overdenken wat religie is, en waaraan ze moet voldoen, wil ze een solide basis zijn voor die harmonieuze samenleving, waar we allen zo naar hunkeren.

In de eerste lezing spraken we over heimwee, dat verlangen naar een grootsere Waarheid. We moeten het echter niet bij dat verlangen laten. We moeten voor onszelf de kenmerken van die religie vaststellen, zoals we dat zojuist ook in de workshops hebben besproken.

Wij hebben op grond van de vorige twee lezingen drie algemene hoofdkarakteristieken vastgesteld, die we graag met jullie willen bespreken. Natuurlijk zijn deze karakteristieken niet in beton gegoten. Ze kunnen

zeker aangescherpt en aangevuld worden. We horen straks van de workshopleiders graag aanvullingen hierop en misschien ook wel voorbeelden van hoe die religie ons kan inspireren.

Die drie algemene karakteristieken die wij hebben vastgesteld, kun je niet los van elkaar zien, ze vormen een eenheid. Maar ter wille van de duidelijkheid hebben we ze onderscheiden in *wijsheid*, *mededogen* en *vrede*.

Wijsheid

Laten we met de eerste hoofdkarakteristiek, wijsheid, beginnen.

Wijsheid wordt in ons geactiveerd wanneer we de verschijnselen niet meer als los van elkaar staand interpreteren, maar als we inzien dat alles onlosmakelijk met elkaar verbonden is. Een kind dat ziet dat de vlinder alles te maken heeft met de rups, heeft op zijn niveau al iets van wijsheid in zichzelf ontwikkeld.

Het wordt gemakkelijker de verbindingen tussen al die verschijnselen te zien, als je uitgaat van het spiritualistische uitgangspunt. Dan besef je dat achter alles wat we waarnemen, leven of bewustzijn schuilt. Dat leven heeft een gemeenschappelijke oorsprong. Dus alles leeft, en alles is met elkaar verbonden in een gigantisch levensweb, waarin niets los van elkaar staat. In dat web bevinden zich wat je

horizontale verbindingen kunt noemen. Dat zijn de verbindingen tussen wezens op hetzelfde niveau, op hetzelfde bestaansgebied. Dus bijvoorbeeld de relaties tussen de mensen op deze planeet Aarde.

Er zijn ook *verticale* verbindingen. Dat zijn de verbindingen tussen de verschillende natuurrijken, zoals bijvoorbeeld mensen, dieren en planten, maar ook de rijken van de wezens die verder ontwikkeld zijn dan de mens en die we de godenrijken kunnen noemen. Alles hangt met elkaar samen.

Ook *in* elk individueel wezen zijn er verticale relaties. Ofwel, elk wezen is in zichzelf een hiërarchie. Zie de mens als een stroom van bewustzijn, waartoe bewustzijn behoren die veel verder ontwikkeld zijn dan de persoonlijke mens. Met andere woorden: in elk mens leeft een god, onze innerlijke god. En met die innerlijke god zijn we innig verbonden, ook al beseffen we dat vaak niet.

Het zich bewust zijn van die onlosmakelijke banden tussen alle wezens, ver en niet ver ontwikkeld, kun je het *religare*-element van religie noemen: je verbinden met je innerlijke kern, die de innerlijke kern is van al wat leeft. Als je bewust bent van de eenheid van al het zijn en daarnaar handelt, dan ben je een wijs mens.

Nu zijn er natuurlijk gradaties in wijsheid, gradaties in besef van eenheid dus. Je kunt in wijsheid groeien. Je kunt je erin oefenen. Hoe doe je dat?

Bestudeer de relaties tussen wezens. Open je hart, wees intuïtief en probeer te zien hoe alles met elkaar samenwerkt. Studie van de Theosofia helpt daar enorm bij, omdat in de Theosofia de relaties tussen alle wezens zo duidelijk naar voren komen.

Stel je vervolgens die eenheid voor. Creëer voor jezelf een gedachtebeeld van een samenleving, een wereld, waarin het besef is doorgedrongen dat we met elkaar in een groots

levensweb verbonden zijn en dat we een gezamenlijke oorsprong en bestemming hebben. Dat hoeft echt geen abstractie te zijn. Stel je een ideale wereld voor: een wereld waarin mensen in dit besef van eenheid leven. Hoe denken zij? Hoe leven zij? Hoe ziet een wereld eruit, die zo edel is, dat je als het ware op je tenen moet staan om erbij te komen?

Hoe kom je tot geestelijk inzicht?

Er wordt vaak gesproken over meditatie om tot geestelijk inzicht te komen. En meditatie kan je inderdaad een enorme stimulans geven in je spirituele ontwikkeling. Maar dan moet je meditatie als een actief proces zien, waarin je zelfbewust het gedachtebeeld van eenheid vormgeeft. Zie de ander als een deel van jezelf. Ja, zie de ander als jezelf. Identificeer je met de ander, met je vrienden, je vijanden, zo je die hebt, en probeer je te realiseren dat je ze allen bent.

Vroeg in de ochtend, met het rijzen van de zon, is een uitstekend moment om hierover te peinen. Je kunt een stukje lezen uit een inspirerend boek en vervolgens de betekenis ervan diep in je door laten dringen. Hoe anders begin je aan de verplichtingen van de dag als je dit doet dan wanneer je gehaast en geïrriteerd naar je werk gaat. Als je je hierin oefent, dan lukt het je op een gegeven moment om zo'n verheven ideaalbeeld 24 uur per dag bij je te dragen. Het is op de achtergrond van je bewustzijn steeds aanwezig, ook als je aan de verplichtingen van de dag voldoet. Al je gedachten en handelingen worden erdoor gekleurd. Het geeft je een innerlijke rust, die je ook naar je medemensen uitstraalt.

's Avonds voor het slapen gaan, laat je de gebeurtenissen van de afgelopen dag nog een keer de revue passeren en mocht je je ideaal in de stress van de dag een keer vergeten zijn, neem het besluit de volgende keer het beter te doen. Vergeef onrecht dat je mogelijk is aangedaan. Als je oprecht bent tegenover jezelf, zul je snel in wijsheid groeien.

Nu gebeurt er iets paradoxaals als je groeit in wijsheid. Je beseft dan namelijk steeds meer dat je veel niet weet en dat er mensen zijn die veel wijzer zijn dan jij. Ofwel: het feit dat er wijzere mensen zijn dan jij, wordt een steeds grotere realiteit voor je. Ook dat besef hoort tot religie, tot het verbindende aspect in je bewustzijn. Immers, je verbindt je steeds meer met de Lichtzijde van de Natuur.

Nu kun je alleen maar wijsheid in anderen erkennen als je tenminste iets van wijsheid in jezelf ontwikkeld hebt. Je maakt, met andere woorden, contact met je innerlijke leraar. Je ervaart steeds meer de invloed die vanuit je innerlijke god stroomt. Daardoor zul je ook uiterlijke Leraren gaan herkennen. Tegelijk voel je de verplichting anderen, die nog minder weten dan jij, te inspireren, te onderwijzen, te steunen. Je bent zowel leerling als leraar. Zo ontstaat een prachtige samenwerking tussen alle mensen, welke positie ze ook in de samenleving innemen. Iedereen levert zijn bijdrage aan het geheel en het geheel stelt iedereen in staat dit te doen. Als je uitgaat van Eenheid, weet je dat we allen bij elkaar horen en dat we gezamenlijk onze samenleving hebben opgebouwd. Dan beseft je dat het mogelijk is dat iedereen zijn specifieke bijdrage levert. Iedereen is in essentie een goddelijk wezen en heeft bepaalde vermogens tot ontwikkeling gebracht die hij ten behoeve van het geheel ten nutte kan maken. Ten slotte nog een aspect van deze verbindende religieuze kracht: zoals Erwin Bomas in zijn bijdrage al vertelde, mag religie nooit losgekoppeld worden van wetenschap en filosofie. Deze drie mogen niet van elkaar gescheiden worden, wil je jezelf in je denken niet kreupel maken. Het is de synthese van religie, filosofie en wetenschap die de werkelijke wijsheid bevat.

Mededogen

Dan willen we nu naar de tweede hoofdkarakteristiek van religie gaan: mededogen.

Wij verstaan onder mededogen *een toestand van bewustzijn, waarin je de eenheid van al het leven ervaart en daarnaar overeenkomstig denkt en handelt, wat het ook voor jezelf betekent*. Je ziet jezelf dus altijd als onderdeel van het grote geheel. Onwillekeurig waar je bent en wat je doet,

je beseft de eenheid en handelt daarnaar. Je kunt niets anders doen dan overeenkomstig het beeld van verbondenheid te handelen.

Mededogen hebben we gekoppeld aan het *relegere*-element: het kiezen. Waartussen moet je dan kiezen? Precies tussen dat deel in jezelf dat de eenheid ervaart en dat deel dat het niet doet. Het eerste is het *bovenpersoonlijke* in de mens. We noemen het wel het Hoger Zelf; het tweede deel is het *persoonlijke* element in ons. Dat persoonlijke element is het masker, het instrument waarvan de werkelijke, de bovenpersoonlijke mens gebruikmaakt om zich te kunnen manifesteren. Het persoonlijke kent het besef van eenheid niet en leeft in de illusie dat we losstaan van elkaar. *Relegere* houdt dus in dat je kiest voor het bovenpersoonlijke.

Nu spraken we hiervoor over verticale en horizontale verbinding. Op de keper beschouwd zijn die echter hetzelfde. Als je je met het Hoger Zelf verbindt, dan verbind je je tegelijkertijd met je medemensen. Immers, het Hoger Zelf leeft in het besef van Eenheid. Dezelfde gedachte kom je tegen in het evangelieverhaal in de Bijbel, waar Jezus zegt dat er twee geboden zijn, die feitelijk één zijn. Het liefhebben van de innerlijke God is het eerste gebod en dat is *hetzelfde* als het liefhebben van je naasten.⁽¹⁾ Logisch: als je de Eenheid liefhebt, heb je alles lief, want alles behoort tot de Eenheid.

Praktisch mededogen

De religie van morgen is geen theoretische verhandeling met dogma's, rituelen, geloofsbelijdenissen en gebeden. Ze is een besef dat al je gedachten en handelingen doordringt. Ze is een mentaliteit, die uiterst praktisch is en op elk moment van de dag beleden wordt. Niet alleen op zondag, niet slechts als je vijf keer per dag bidt. Het

is een voortdurend besef, een constante gerichtheid op het bovenpersoonlijke in jezelf. Mededogen is een toestand van bewustzijn, zeiden we. Denk goed over die toestand na.

Het is niet zo moeilijk goed te zijn voor je familie, vrienden of je landgenoten. Maar dat is geen mededogen als je tegelijk anderen uitsluit. Dat is grenzen stellen, want je maakt onderscheid tussen mensen, tussen vrienden en niet-vrienden, terwijl mededogen geen grenzen kent en per definitie universeel is.

Als mededogend mens sta je altijd boven partijen. Je kent geen deelbelangen. Voor jou is er geen kloof tussen bijvoorbeeld plattelandsbewoners en stedelingen, tussen Russen en Oekraïners. Het zijn allen mensen, die allen op pelgrimstocht zijn, hun heimwee volgend naar de uiteindelijke Werkelijkheid. Sommigen zijn onderweg verdwaald. Des te meer reden je functie als wegwijzer te vervullen.

En denk ook niet dat mededogen alleen maar betekent dat we lief voor elkaar moeten zijn. Uiteraard respecteren we altijd de oprechte visie van anderen, maar als iemand onrechtvaardig is, dan zal een mededogend mens daar stelling tegen nemen. Let wel: hij neemt geen stelling tegen die ander, maar wel tegen de onrechtvaardige situatie. Ieder mens is een god-in-wording, maar nog maar heel weinig mensen hebben daar een besef van. En sommigen van ons zijn zo ver afgedwaald van hun eigen kern, dat ze de ander de vreselijkste dingen kunnen aandoen. Een mededogend mens zal, met de beperkte wijsheid die hij heeft, proberen die ander van inzicht te doen veranderen om op die manier te trachten de harmonie te herstellen, of in ieder geval slachtoffers van wreedheid en brutaliteit te beschermen.

Houd dit eens in gedachten bij bijvoorbeeld vluchtelingen. Bepaal voor jezelf, met de wijsheid die je ontwikkeld hebt, uitgaande van en kiezend voor de eenheid, wat je mentale houding tegenover hen is. Wees kalm en mededogend daarin en laat je niet meevoeren op de emotionele golven die deze kwestie in zoveel landen veroorzaakt heeft.

Bepaal ook voor jezelf welke mentale houding je tegenover de 'zwakke broeders' moet aannemen. En met 'zwakke broeders' bedoelen we niet degenen die niet voor zichzelf kunnen opkomen, maar mensen die de wetten van het land overtreden en de influisteringen van hun geweten negeren. Sommigen van hen belanden in de gevangenis. Hoe helpen we *die* goden-in-wording? Want ook zij zijn dat.

Het zal je misschien wel eens overkomen zijn dat je onrecht is aangedaan. Er is bijvoorbeeld iets van je gestolen of iemand heeft een deuk in je auto gereden en is er vandoor gegaan. We beweren niet dat een mededogende houding betekent dat je dit maar moet laten gebeuren, maar wel

dat je blijft uitgaan van de eenheid waarvan iedereen een onderdeel is. Heb je wraakgevoelens als je zoiets is overkomen? Wens je de ander ongeluk toe? Zo ja, denk dan nog eens na over *relegere*, over het kiezen tussen je Hoger Zelf en lager zelf.

Dat zijn geen theoretische exercities. Het leven zelf is de leerschool waarin zal blijken of je werkelijk mededogend bent, of dat het niets anders is dan een schoon voornemen. Het gaat er steeds om een mentale houding van mededogen te ontwikkelen. Dat is het belangrijkste. Ook al is je wijsheid beperkt, als je oprecht het mededogen beoefent, zul je snel leren hoe je beter de eenheid in samenwerking met anderen gestalte kunt geven.

Vrede

Wat gebeurt er met ons en onze omgeving als we daadwerkelijk de religie gaan beoefenen, zoals die in de vorige lezingen beschreven is?

In onszelf zal de focus verlegd worden van de uiterlijke wereld naar de innerlijke wereld. Het kiezen voor het Hoger Zelf wordt iets natuurlijks en de eenheid achter de verschijnselen zullen we steeds meer als realiteit ervaren. Dat geeft een enorme innerlijke vrede.

Als je zeker weet dat je een onvernietigbaar deel van een groot geheel bent, vallen als vanzelf allerlei angsten, frustraties en zorgen van je af. Je weet dat er nooit iets *werkelijk* ernstigs met je kan gebeuren.

Natuurlijk zullen bepaalde ongemakken en moeilijkheden niet met stel en sprong verdwijnen, maar je zult ze geheel anders interpreteren. Je weet dat de toestand waarin je verkeert een oorzaak heeft, die je (mede) zelf hebt geschapen. Dat geeft je de overtuiging dat je ook zelf de middelen hebt elke uitdaging aan te kunnen en tot een goede oplossing

sing te brengen. Je legt de schuld niet bij anderen, iets wat vaak tot frustratie en zelfs depressie kan lijden. Je handelt in alle gemoedsrust zoals je diep van binnen weet hoe je moet handelen.

Deze mentale houding heeft ongetwijfeld haar uitstraling op je medemensen. Misschien heb je het wel eens meegeemaakt dat er in een pijnlijke of hachelijke situatie iemand was die rustig bleef en daardoor de anderen tot kalmte wist te brengen. Ook als iemand agressief bejegend wordt, misschien zelfs fysiek bedreigd wordt, maar desondanks de rust zelve blijft, kan dat een kalmerende invloed uitoefenen op de agressieveling. Het kan dan zelfs gebeuren dat die als een blad aan de boom omdraait en zijn excuses aanbiedt voor zijn agressie.

Als je je denken zuivert, heeft dat zijn weerslag op je gedrag, want aan elke handeling ligt een gedachte ten grondslag. Denk vriendelijk over anderen en je zult hen vriendelijk benaderen. Zachtmoedigheid leidt ertoe dat je moedig opkomt voor anderen. Wees sober voor jezelf, dan kun je vrijgevig zijn. Plaats jezelf in je gedachten niet boven anderen en je bescheiden gedrag zal opgemerkt worden en men zal je als een werkelijk leider beschouwen. Die invloed van de werkelijk religieuze mens kan ver reiken. Elk mens is een denker. Al onze gedachten scheppen een mentale sfeer. Zijn we ons hier altijd van bewust? Houden we er rekening mee dat een zelfzuchtige gedachte de denksfeer negatief beïnvloedt en mensen kan aanzetten tot agressie? Anderzijds kunnen werkelijk religieuze gedachten de mentale sfeer veredelen en mensen inspireren tot mededogen.

De religie van de toekomst zal ertoe leiden dat de mentale sfeer van alle zelfzucht en vijandschap wordt gezuiverd. De mentale sfeer zal steeds meer de gedachte van eenheid weerspiegelen, waardoor we allen geïnspireerd worden. Aldus ontstaat er een dynamische harmonie.

De religie van morgen leidt niet tot een stilstand. Integendeel. Verandering is er altijd en zal er altijd zijn. In zo'n toestand van dynamische harmonie zullen mensen steeds meer tot volmaking komen, wetende dat er nooit een eindpunt in de groei van bewustzijn zal zijn.

Zaaitijd

We begonnen deze lezing met de gedachte dat de toekomst van achteren over ons heen komt. De oorzaken die we nu zaaien, dragen morgen vrucht. Welnu, de zaaitijd is aangebroken.

In de huidige tijdgeest staat de ene persoonlijkheid tegenover de andere; het ene land of het ene blok van landen,

tegenover het andere. Maar die zelfzuchtige mentaliteit heeft geen toekomst, is feitelijk een gepasseerd station. Het besef van verbondenheid en eenheid heeft de toekomst, en in de mate waarin wij erin slagen deze gedachten te verspreiden, zal die toekomst sneller realiteit zijn.

De uitdagingen waarvoor de mensheid staat, zijn groot. We kunnen het alleen maar gezamenlijk doen. Maar als we willen, kunnen we het!

De toekomst begint NU. Nu al kan ons denken en handelen bepaald worden door wijsheid en mededogen, de ingrediënten van ware religie. De keuze is aan ons. We kunnen een voorloper zijn van die inspirerende, stuwende kracht die alles voorwaarts stuwt en die ons doet beseffen dat we allen in hetzelfde Leven geworteld zijn, dus broeders van elkaar zijn en een gezamenlijke bestemming hebben.

Referentie

1. *De Bijbel*, Marcus 12:30-31 en Mattheus 22:37-39.
-

“Schilderij voor de tempel” van Hilma af Klint

Kerngedachten

- » Een ideaal is een volmaakt, universeel beeld, waarvan de realisatie pas in de toekomst kan plaatsvinden.
- » Een ideaal bestaat, net als een mens, uit een geest, ziel en een gemanifesteerd deel.
- » Verval van een ideaal ontstaat als de ziel ervan afsterft. Het ontzielde gedachtebeeld kan tot het tegenovergestelde aanmoedigen van wat het oorspronkelijke ideaal beoogde.
- » Omdat alles cyclisch is, komen ook idealen, én de teloorgang ervan, cyclisch terug.
- » Mensen die zich voor universele ideeën en idealen ontvankelijk maken, kunnen die opvangen.
- » Een ideaal kan nooit verwezenlijkt worden met handelingen en/of gedachten die het ideaal geweld aandoen. Vrede en harmonie kunnen bijvoorbeeld nooit door geweld bereikt worden.

De ziel van een ideaal

We kunnen niet zonder idealen. Als ze bovenpersoonlijk zijn en het welzijn van de gehele mensheid op het oog hebben, zijn ze reisgidsen naar een betere wereld. Maar als we het ideaal niet onderhouden en het tot dogma degenerereert, staat het een rooskleuriger toekomst juist in de weg. Dit zie je bijvoorbeeld bij het ideaal van de democratie, inclusiviteit of onze omgang met vluchtelingen.

Studie van de geschiedenis kan soms deprimerend zijn. Vaak zie je dat een bepaalde spirituele of sociale impuls, voortgekomen uit een groots ideaal, in de loop der jaren afzwakt en verdwijnt. Voer voor cynici, voor hen die beweren dat het nooit wat wordt met de mensheid.

Er is niets mis met de idealen zelf die dergelijke impulsen inleiden. Hoe komt het dan dat ze verwateren, verdwijnen of verworden tot precies het tegenovergestelde van wat ze aanvankelijk beoogden?

We gaan proberen hierop een antwoord te geven. Laten we daarvoor eerst eens onderzoeken wat een ideaal eigenlijk is.

Inspiratie

Vanuit theosofisch perspectief is een ideaal in de kern meer dan wat de menselijke voorstelling kan bevatten. Idealen verschijnen door een proces van inspiratie.

Inspiratie is afgeleid van het Latijnse *in-spirare*, ‘inblazen’. Dat duidt op een bron die verheven is boven het

gewone menselijke bewustzijn, waar vanuit zo’n ideaal bij ons wordt ‘ingeblazen’. Een mens kan erdoor geïnspireerd worden, maar dan moet hij wel vanuit dezelfde karakteristiek leven als de inspiratiebron.

Idealen zijn inspiraties van hogere Kosmische gebieden. Ze zijn prototypes die tot ons komen vanuit de Kosmische geest, de hogere bewustzijn van de hiërarchie waar wij deel van uitmaken. Wij kunnen ze echter alleen opvangen en ermee werken, als de inspiratie in ons resoneert. Ofwel: we moeten de juiste eigenschappen hebben ontwikkeld.

Inspiratie is geen dwingende kracht. Ze schakelt onze vrije wil niet uit. Verheven ideeën en idealen uit de Kosmische gebieden kunnen, met andere woorden, alleen bij ons ‘ingeblazen’ worden, als we ons erop afstemmen. Daarbij bepaalt de mate van onze afstemming de mate van de ‘inblazing’. Het is onze eigen verantwoordelijkheid dit te doen.

Voor de duidelijkheid zeggen we hier nog bij, dat deze idealen heel anders

zijn dan het vermogen om mentale beelden te maken van zintuiglijke ervaringen, waaraan we een bepaalde werkelijkheid toekennen. De oude Grieken noemden die de *fantasmata*.

Wat is de inspiratiebron?

Een mens kan geïnspireerd worden door zijn eigen hogere natuur, de wortel van zijn bestaan. We doelen op ons werkelijk ZELF, onze innerlijke, essentiële goddelijkheid. Van daaruit vloeien stromen die door de persoonlijke mens kunnen worden opgevangen, als hij tenminste zich naar binnen richt en zich op zijn innerlijke inspiratiebron afstemt. Als we dat doen, dan krijgen we ideale denkbeelden, die we als louter menselijke wezens veelal alleen maar vaag waarnemen.

Ook andere spirituele wezens kunnen ons inspireren. Dat kunnen verder ontwikkelde mensen zijn zoals de Meesters van Wijsheid en Mededogen. Zij kunnen ons ideeën of idealen voorhouden, die we, mits we juist afgestemd zijn, kunnen ‘inademen’. Wellicht dat de Meesters hun ideeën enigszins moeten afstemmen op ons, opdat we ze kunnen bevatten. Wijzelf zullen ons ook wat moeten *finetunen* om de ideeën te begrijpen en te verwerken.

Het ideaal

Een ideaal is een volmaakt, universeel beeld, waarvan de realisatie pas in de toekomst kan plaatsvinden. Dat kan de verre of nabije toekomst zijn, afhankelijk van onze inspanning om het te verwezenlijken. Iedereen heeft wensen, maar een ideaal is geen wens of verlangen. Het is een toekomstvisie gebaseerd op een inspiratie vanuit een hoger Kosmisch gebied.

Velen hebben wel een beeld van een betere, verre of nabije toekomst. Dus iedereen heeft wel een persoonlijk ‘ideaal’. Maar idealen zoals wij die beschouwen, zijn per definitie *bovenpersoonlijk*. Het beeld van een mooi nieuw huis, een goedbetaalde baan of een knappe partner, zijn geen idealen maar wensbeelden.

Bij een bovenpersoonlijk ideaal gaat het om de verwachting van een gelukkigere volmaakte toekomst van *de gehele mensheid* of van *alle* levende wezens. Hoe universeler het ideaalbeeld is, des te verhevener zal de toekomst zijn als het beeld in de uiterlijke wereld tot werkelijkheid is geworden.

Het ideaalbeeld op zich kan heel helder en krachtig zijn, maar vooralsnog bestaat het alleen in de ideeënwereld. De verwachting is echter dat het ooit in de praktijk verwezenlijkt wordt.

Gedachten zijn levende wezens

Nu leert de Theosofia dat gedachten levende wezens zijn. Net als andere wezens worden ze geboren, groeien ze door de aandacht waarmee wij ze voeden en zullen ze eens sterven als we ze vergeten en dus niet voeden. Verder kunnen ze zich verspreiden en hebben ze een eigen karakter. Dat laatste is voor de individuele mens moeilijk vast te stellen, omdat dat karakter altijd overeenkomt met dat van de mens die deze gedachte denkt. Maar bij een nauwkeurige observatie kun je vaststellen dat elk ideaal zijn eigen bovenpersoonlijk karakter heeft en dat het wordt geboren, groeit en sterft.

Nu zijn gedachten zeer primitieve wezens. Ze worden daarom wel elementale wezens genoemd, omdat ze aan het (relatieve) begin van hun evolutie staan. Je zou ze kunnen vergelijken met atomen, die vrijwel willoos de patronen in de natuur volgen. Zoals ijzerwilsel automatisch wordt aangetrokken tot het patroon van de magneet, trekken wij die gedachten aan, die een overeenkomstige karakteristiek hebben met het ideaalbeeld dat we opbouwen. Zo volgen gedachte-wezens de impulsen van het menselijke bewustzijn. De gerichtheid van ons bewustzijn bepaalt daarom ook de kwaliteit van gedachten die we denken.

Laten we daarom, heel in het kort, eens kijken, welke aspecten tot het mens-zijn behoren.

Geest, ziel, lichaam

Elk wezen, dus ook een mens of een gedachte-elementaal, is opgebouwd uit een grote groep levende wezens. Een makkelijke manier om ons dit voor te stellen is, door uit te gaan van drie verschillende soorten krachten of aspecten van bewustzijn. Die drie delen vormen samen een mens, of een elementaal of welk wezen dan ook.

Er is de geest: de goddelijke kern. In die kern verschillen wezens niet van elkaar. Die kern is onder verschillende namen bekend zoals godsvonk, vonk van de eeuwigheid, monade. Ze is het blijvende deel.

Vervolgens is er een tussennatuur: de ziel. Die bestaat uit de kwaliteiten, de eigenschappen die uit de geest ontwikkeld – ‘uitgepakt’ – zijn. Ze is datgene wat we op enig moment aan vermogens manifesteren.

Ten slotte is er een voertuig. Dat is de uitdrukking in de materiële wereld van wat de ziel in zichzelf tot ontwikkeling heeft gebracht.

Nu is het vermogen tot denken het typische kenmerk van het menselijke bewustzijn. En omdat een ideaal een verzameling is van door de mens samengebrachte gedachte-

wezens, ligt het voor de hand dat je ook in een ideaalbeeld deze drie aspecten – geest, ziel en lichaam – kunt herkennen.

Geest, ziel en lichaam van een ideaal

De geest van een ideaal is de voor ons vormloze en abstracte, universele idee. Niet een idee zoals we dat in het algemene spraakgebruik hanteren, maar *De Idee*, zoals Plato dat woord gebruikt. Het is als een archetype, een inspirerende oerkracht, de brandstof die elk ideaal voedt. Het is de kern, het blijvende deel van een ideaal.

De ziel van een ideaal is het in menselijke gedachten vertaalde oerbeeld. Ze is een gedachtebeeld van een toekomstige wereld, waarin ieder voor ieder werkt en harmonie heerst. Het is een beeld waarin de dynamische kosmische harmonie is vormgegeven in door mensen te begrijpen begrippen en woorden.

Ook idealen zijn net als mensen onderhevig aan cycliciteit. Een mens belichaamt zich een korte tijd en vervolgens gaat hij de rustperiode van de dood in. En als hij in zijn leven iets geleerd heeft, zal hij iets wijzer reïncarneren. Zo leeft en sterft een ideaal en komt, als het goed is, iets verbeterd en verhevener terug.

Ten slotte is daar het lichaam of het voertuig van een ideaal: het uitgewerkte plan hoe je de samenleving moet inrichten. Dat lichaam is vrijwel voortdurend aan verandering onderhevig en kan steeds verbeterd worden.

Laten we dit illustreren aan de hand van een voorbeeld. De geest van een ideaal kan betrekking hebben op de inherente goddelijkheid en de daarmee samenhangende intrinsieke waardigheid van elk mens. Die ziel is dan bijvoorbeeld de verwoording van alle rechten en plichten van elk mens. Het voertuig kan te maken hebben met een vereniging die op zo praktisch mogelijke wijze opkomt voor de mensenrechten, waar ook ter wereld.

Aristocratie: de wijste regeert

We geven nog een voorbeeld en wel een met betrekking tot een ideale menselijke samenleving. De geest van dat ideaal is de essentiële eenheid die ten grondslag ligt aan alle levensuitingen en de onlosmakelijke banden tussen alle wezens. Dat grootse ideaal moet zijn weerspiegeling krijgen in de staatsvorm.

Aan de top staan de wijste mensen. Zij hebben het grootste bewustzijnsbereik. Ze beseffen de onlosmakelijke banden tussen alle mensen in het land en die van andere landen en kunnen daarom de wijste beslissingen nemen, die het welzijn van iedereen ten goede komt. Zij hebben niet het

eigenbelang op het oog. Het gaat hun niet om financieel voordeel of andere privileges. Hun taak is de gehele samenleving zo harmonieus mogelijk te laten functioneren.

In zo'n samenleving vervult iedereen zijn taak overeenkomstig de kwaliteiten die men heeft. Iedereen kan groeien in zijn taak. Geen functie wordt hoger gewaardeerd dan een andere. Iedereen kan zijn bijdrage aan het geheel leveren.

Er is een voortdurende uitwisseling van ideeën: van de top naar 'beneden', maar evenzeer van 'beneden' naar 'boven'. De leiders van het land kunnen immers alleen wijze besluiten nemen als ze weten wat er onder de bevolking leeft.

In een dergelijke aristocratie – de staatsvorm waar de wijste de leiding heeft – zal de focus niet zozeer liggen op materiële welvaart; het gaat vooral om mentaal en spiritueel welzijn en groei.

Democratie

Nu is het herkennen van wijsheid in anderen – en dus het aanvaarden van leiderschap van wijzere mensen – voor de persoonlijke mens niet altijd even gemakkelijk. Je moet tenminste zelf enige wijsheid ontwikkeld hebben, wil je die in anderen herkennen. Wijsheid wordt immers niet bepaald door de meerderheid der stemmen.

Daarom is een democratie een gedegenereerde afgeleide van het spirituele ideaal. Immers, nu ligt de leiding niet in handen van de wijste, maar van het gehele volk.

Als in een democratie de bevolking enige wijsheid ontwikkeld heeft, zullen de burgers de beste leiders kiezen, maar als mensen gedreven worden door eigenbelang, zullen ze diegenen aan het roer van het schip van de staat plaatsen, van wie ze menen dat zij hun belangen het best behartigen.

Democratie als tussenfase

Nu kun je een democratie ook opvatten als een tussenfase, als een ideaal dat ervoor moet zorgen dat de wijste mensen de scepter zwaaien en een beleid voeren dat het algemene welzijn bevordert. Zo'n staatsvorm is in ieder geval beter dan wanneer de macht berust bij een absoluut vorst of president die zelfzuchtig is, of bij een kleine groep mensen die zichzelf boven de massa plaatst.

Al eeuwen voor onze jaartelling bestond er al een vorm van democratie in Athene. Het ideaal stierf en was gedurende vele eeuwen goeddeels afwezig. In de 19e eeuw werd het als massale beweging opnieuw geboren. Het was zeker niet precies hetzelfde ideaal als dat van het oude

Athene, maar ook nu was er het beeld van bewoners van een land die gezamenlijk de verantwoordelijkheid dragen voor het beleid van de staat. Weliswaar was het ideaal aanvankelijk niet zo universeel – vrouwen werden bijvoorbeeld uitgesloten – maar in de loop der jaren groeide het en werd het universeler.

Het *werkelijke* universele beeld van een ideale samenleving – de geest van het ideaal – is de essentiële eenheid die ten grondslag ligt aan elke levensuiting. Dat is het duurzame aspect. De maatschappij moet die essentiële eenheid weerspiegelen. Mensen met een democratisch ideaal achten dit universele ideaal hoog. De ziel van hun ideaal is dan *gelijkwaardigheid* met de erkenning dat mensen zich verschillend ontwikkeld hebben. Dat is de hoeksteen van de samenleving. Het beleid in een land beoogt het welzijn van elke burger. In welke fase van ontwikkeling je ook verkeert, je bent daar medeverantwoordelijk voor.

In die meer universele opvatting van democratie gaat het dus niet zozeer om het kiezen van mensen die verantwoording moeten afleggen voor hun beleid, maar om een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het wel en wee in het land. In zo'n systeem doet elk mens ertoe. Iedereen heeft recht op zijn eigen ideeën, ook als die afwijken van de meerderheid. Die ideeën mogen verkondigd worden, tenzij ze de rechten van anderen aantasten.

De ziel van het ideaal wordt vervolgens vormgegeven in een praktisch plan, het voertuig van het ideaal. Dat kan *bijvoorbeeld* inhouden dat er een grondwet wordt geschreven, waarin grondrechten zijn geformuleerd die voor iedereen gelden. Omdat niet de hele bevolking de leiding van een land kan nemen, wordt een systeem ontworpen hoe dit dan wel kan plaatsvinden. Zo ontstaat bijvoorbeeld het idee van een parlement waarin de burgers vertegenwoordigers kiezen en waarin ze zelf gekozen kunnen worden. Of wellicht wordt de voorkeur gegeven aan een systeem waar men de president kiest, of beide.

De vertaling van het ideaal naar een praktisch voertuig kan per land verschillen, afhankelijk van de cultuur, de gewoonten en het verleden van een land. Maar als de ziel erin doordringt, is dat feitelijk van ondergeschikt belang.

Het komen en gaan van idealen

Nu hoeft een bovenpersoonlijk ideaal niet op de achtergrond van het denken te verdwijnen of te verwateren. We kunnen het tot een blijvende, levende kracht maken. Mensen die een beschaving vormen zijn ook niet gedoemd de samenleving te laten degenereren.

Maar mensen sterven. De beschaving die zij gevormd

hebben sterft met hen mee. En als de generaties na hen zich meer richten op de vorm in plaats van op de ziel van het ideaal, zal de samenleving deze achteruitgang weerspiegelen. Uiteindelijk kan het hele ideaal volledig vergeten worden.

Nu is de dood een tijdelijke afwezigheid van de mens, hoewel die, vanuit ons menselijke perspectief bekeken, lang duurt. Tijdens de rustperiode van de dood bevindt de mens zich in een gelukzalige toestand in de meer geestelijke gebieden. Dit is een compensatie voor het lijden op aarde dat voortkomt uit het feit dat het spirituele ideaal niet volledig verwezenlijkt kon worden. Tijdens die rustperiode worden de geestelijke aspiraties in het menselijk bewustzijn ingeweven. Als daarom de mens in het volgende leven terugkomt, zal hij zijn ideaal weer 'meenemen'. De oude geestelijke ideeën worden weer geboren. De ontaarde samenleving bloeit weer op in spiritueel welzijn. Dit patroon zie je vaak terug. Perioden van geestelijke bloei worden afgewisseld met die van geestelijke armoede.

Teloorgang

Die geestelijke armoede vindt zijn ontstaan in het feit dat steeds meer nadruk wordt gelegd op het voertuig, de fysieke kant, van het ideaal. De werkelijke achtergrond gaat verloren. Men vergeet dat het ideaal een ziel heeft. Je krijgt een formalistisch systeem. De letter van de wet wordt belangrijker dan de geest. Het gaat niet meer zozeer om de gelijkwaardigheid van alle mensen, maar om eigen voordeeltjes of om macht. Een groep kan anderen een bepaalde mening opleggen. Er wordt niet meer naar elkaar geluisterd. Het algemene belang wijkt voor deelbelangen. Er ontstaat oneerlijke propaganda. Het volk wordt gepaaid, de waarheid verborgen of verdraaid, andere partijen worden zwartgemaakt, met als enige doel de meerderheid in het parlement te halen en de eigen visie door te drukken.

Als de verliezende partij op geen enkele wijze haar ideeën – of slechts een deel daarvan – kan realiseren, ontstaan frustraties, wantrouwen of onverschilligheid. In veel democratieën zijn er grote aantallen mensen die niet eens de moeite nemen om te gaan stemmen.

Hoewel uiterlijk een land democratisch kan zijn, is de ziel van het ideaal – de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het wel en wee van een volk – verloren gegaan.

Uitsluiten

Het voertuig van een ideaal kan de ziel goed in taal uitdrukken. Een land kent een grondwet en sociale wetten,

die de ziel van het ideaal zo goed mogelijk verwoorden. De eerste zin van het eerste artikel van de Nederlandse Grondwet is daarvan een schitterend voorbeeld:

Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld.

Als mensen echter hun denken op de ‘buitenkant’ der dingen richten, sterft de essentie van dit prachtige artikel 1 van de Grondwet. Als dat gebeurt, heeft het zijn weerslag in de hele samenleving, de grondwet ten spijt.

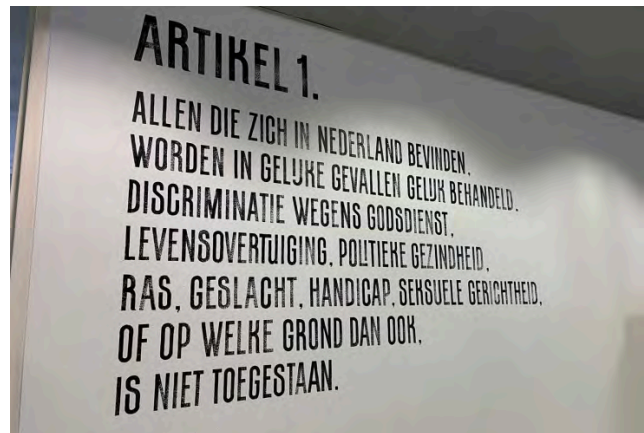
We hebben gezien dat zelfs de overheid het eerste artikel van de Grondwet negeerde. De minister-president gaf toe, inzake het toeslagenschandaal, dat er sprake was van institutioneel racisme. De belastingdienst behandelde mensen met een ‘buitenlandse achternaam’ anders dan die met een ‘Nederlandse’ achternaam. Ze werden ten onrechte als fraudeurs aangemerkt. Vele levens zijn geruïneerd.

De overheid staat niet op zichzelf. Ze representeert de algemene mentaliteit van een volk. De gevallen waarin zogenaamde allochtone Nederlanders veel meer moeite hebben dan autochtone bij een sollicitatie, het verkrijgen van een huis, het vinden van een stageplaats, en in veel andere situaties, zijn talrijk. In de media zijn talloze van dergelijke gevallen besproken.

De ziel van het democratische ideaal houdt in dat iedereen erbij hoort, dat iedereen zijn specifieke inbreng kan hebben, op fysiek en mentaal gebied. Het is ieders verantwoordelijkheid naar beste vermogen en vanuit diepste overtuiging bij te dragen aan het welzijn van het geheel. Niemand mag uitgesloten worden, ook als de visie van de ander afwijkt van de jouwe. Hoewel de wet – het voertuig – dit ideaal uitdrukt, heeft het geen of weinig effect als de ziel ervan niet onder de bevolking leeft.

Cancelcultuur

We kunnen ons ideaal zelfs zo *ontzielen*, dat we anderen menen te moeten uitsluiten van deelname aan het maatschappelijk leven. Sinds de late jaren 2010, mede door de opkomst van de sociale media, is de *cancelcultuur* wereldwijd een krachtig fenomeen geworden. Onder cancelcultuur wordt verstaan dat iemand van wie verondersteld wordt dat hij of zij zich niet heeft gehouden aan het ideaal dat door een groep mensen als zaligmakend wordt beschouwd, geboycot, gemeden of verbannen wordt. Merkwaardig genoeg wordt dit veelal gedaan door mensen die het *ideaal van inclusiviteit* koesteren. Daaronder

Artikel 1 van de Grondwet. Muurschildering van Guido de Boer, ten behoeve van het Huis voor de provincie Utrecht.

verstaan ze dat iedereen in de samenleving moet kunnen participeren. Ook al wijk je af van het algemene patroon, je hoort erbij. De paradox is dus dat mensen die naar inclusiviteit streven, mensen met een andere visie dan de hunne uitsluiten. Die uitsluiting kan zelfs plaatsvinden op grond van taalgebruik. Bepaalde woorden en uitdrukkingen worden taboe verklaard. Wie zich daar niet aan houdt, wordt *gecanceled*.

Dit leidt tot situaties die lachwekkend zouden zijn, als ze ook niet zo droevig waren. De schrijver van de Harry Potter-boeken, J.K. Rowling, werd uit een Harry Potter-chatgroep op het internet verwijderd, omdat ze als nieuwkomer in die groep geen verstand van Harry Potter zou hebben. Ze had anoniem ingelogd op het forum, maar moest de chatroom verlaten omdat leden aanstoot namen aan haar mening. Ook werd ze door velen gecanceled en werden zelfs haar boeken verbrand, omdat ze een afwijkende maar genuanceerde visie had op transvrouwen.⁽¹⁾

Vluchtelingen

Nog een schrijnender voorbeeld is de houding tegenover vluchtelingen. Na de Tweede Wereldoorlog was er in de westerse wereld een collectieve schaamte over het weigeren van vluchtende mensen. Nog vers in het geheugen lag de herinnering aan de uit Duitsland vluchtende Joden, die in de westerse democratieën van Europa en Noord-Amerika niet welkom waren en van het ene land naar het andere werden gestuurd. Sommigen van hen kwamen uiteindelijk weer in Duitsland terecht en eindigden hun leven in de gaskamers van de nazi's. Zoiets mocht nooit meer gebeuren, vond men. Het ideaal van gastvrije landen die zonder restricties vluchtelingen opnemen, werd geboren.

De geest van dit ideaal is ook hier *De Idee* van essentiële

eenheid: alle mensen komen uit dezelfde bron. Ze behoren zich dan ook vriendelijk en in de geest van broederschap jegens elkaar te gedragen. De ziel van het ideaal is, dat elk mens die zijn land ontvlucht, een gastvrij onthaal vindt in een ander land.

Het voertuig van het ideaal werd een vluchtelingenverdrag. In 1951 werd een overeenkomst in Genève door de Verenigde Naties opgesteld. Aanvankelijk had het verdrag alleen betrekking op Europese oorlogsvluchtelingen, maar in een aanvullend protocol werden alle geografische beperkingen verwijderd en kreeg het universele geldigheid. Democratische landen ratificeerden het verdrag.⁽²⁾

Teloorgang vluchtelingenverdrag

Als echter de ziel van het ideaal verdwenen is, verliest het voertuig zijn waarde. De leven-gevende geest is weg. De realiteit van vandaag in de Europese Unie is dat veel plichten waaraan elk land zich bij de ondertekening van het vluchtelingenverdrag heeft gecommiteerd, niet worden vervuld.

De hoeksteen van het Verdrag van 1951 is het beginsel van ‘non-refoulement’. Dit beginsel van internationaal recht houdt voor een land een verbod in om asielzoekers of vluchtelingen terug te sturen naar een land waar ze vervolging te vrezen hebben vanwege ras, godsdienst of politieke overtuiging, of omdat ze tot een bepaalde sociale groep behoren of een bepaalde nationaliteit hebben.

Uiteraard biedt de conventie de mogelijkheid mensen te weigeren, bijvoorbeeld wanneer zij een misdrijf tegen de vrede, een oorlogsmisdrijf of een misdrijf tegen de menselijkheid hebben begaan. Bovendien zullen er ook mensen zijn die niet de status van vluchteling hebben, maar toch asiel proberen te krijgen.

Vele onafhankelijke instanties hebben echter vastgesteld dat talloze landen deze verplichtingen niet nakomen. Het ideaal mensen op te vangen verwatert.⁽³⁾

Cycliciteit

We schreven hiervoor dat gedachten, zoals alle levende wezens, onderhevig zijn aan de cyclische wetmatigheid. Nu kunnen gedachten zich alleen manifesteren in samenhang met de mens. Bepaalde typen gedachten – en idealen – kennen daarom eenzelfde cycliciteit als de mensen die ze denken. Als mensen reïncarneren, nemen ze hun oude gedachten mee.

We wezen er al op dat de democratie in het oude Athene afstierf en in de 20e eeuw weer geboren werd. Maar ook de tendens het democratische ideaal uit te hollen en te

misbruiken bestond al in Athene en is wederbelichaamd in de huidige populistten. Ilja Leonard Pfeijffer laat in zijn roman *Alkibiades* zien dat zelfs de taal van de populistten van toen dezelfde is als die van vandaag.⁽⁴⁾

Zo zien we meer opvallende gelijkenissen. In het oude Athene, en later ook in Rome, bestond ook een soort cancelcultuur: verbanning uit de stad. Personen die tegen de algemene opinie indruisten of de machthebbers niet welgezind waren, werden verbannen uit de stad. In Athene was deze verbanning zelfs geformaliseerd. In de volksvergadering werden politieke leiders in een stemprocedure voor tien jaar verbannen. Dit staat bekend onder de naam ostracisme (letterlijk ‘schervengericht’). Iedere burger kon op een scherf de naam van een door hem gewraakte politicus schrijven. De scherven werden verzameld en degene wiens naam het meest op scherven geschreven was, werd verbannen. Het lijkt aardig veel op de *likes* en *dislikes* op de sociale media. Heb je te veel *dislikes*, dan word je weliswaar niet het land uitgezet maar sociaal en maatschappelijk doodgemaakt.

Een ander voorbeeld van hoe het ideaal kan verwateren is het volgende. In het Romeinse Rijk had elke burger dezelfde rechten en plichten, waar men ook woonde en waar men ook vandaan kwam. (Slaven telden niet mee.) In de huidige Europese Unie geldt hetzelfde. Portugezen kunnen in Zweden werken, Polen in Frankrijk, enzovoort. Een schitterende situatie die gelijkwaardigheid voor iedereen garandeert.

Maar die gelijkwaardigheid gold bij de Romeinen niet voor de mensen die buiten het rijk woonden, want net als wij nu, waren ze bang voor vreemdelingen. Nu heeft het Romeinse Rijk vele eeuwen bestaan. Er waren ook tijden dat het zich moest verdedigen tegen plunderende, gewapende groepen die het rijk bedreigden. Maar ook in rustiger tijden sloot het zijn grenzen voor de ‘barbaren’. Zo liet Keizer Hadrianus in Engeland een grote muur bouwen, zodat de vreemdelingen het rijk niet binnen konden komen. De muur staat er nog steeds. Weliswaar is het hek met prikkeldraad dat Hongarije aan zijn grens met Servië optrok niet van natuursteen, het idee erachter is natuurlijk hetzelfde. Verder sloot Hadrianus, en later ook anderen, overeenkomsten met landen die aan het Romeinse Rijk grensden, en die ervoor moesten zorgen dat de barbaren het Romeinse Rijk niet instroomden. Sluit de EU nu geen deals met landen als Tunesië en Turkije die als buffer moeten dienen voor de instroom van vreemdelingen, zonder daarbij acht te slaan op welk mensenrecht dan ook?

De gruwelen van het ontaarde ideaal

De teloorgang van idealen kan er uiteindelijk toe leiden dat precies het tegenovergestelde beleid wordt gevoerd van het oorspronkelijke ideaal. Het verklaart waarom elke revolutie haar eigen kinderen opeet.

Voorals een godsdienstig ideaal is verworpen tot louter vorm, kunnen de vreselijkste misdaden tegen de menselijkheid ontstaan. In een vorig artikel wezen we op het verhaal van Dostojevski, *De Grootinquisiteur*,⁽⁵⁾ waarin de Spaanse inquisitie zelfs Jezus op de brandstapel wilde gooien. De ontzielde *vorm* van een ideaal – in dit geval van de *kerk* van Rome – wordt zo belangrijk, dat het met alle geweld moet worden doorgedrukt, wat dat ook moge kosten. Het doel heiligt de middelen.

Helaas is dit verhaal niet louter fictie. De gruwelen van de Islamitische Staat staan ons nog helder voor ogen. Het ontaarde ideaal werd een nachtmerrie.

Deze gruweldaden van IS waren niet uniek in de geschiedenis van de mensheid. De triomf van het Christendom in de 4e en 5e eeuw toont sterke overeenkomsten met wat bijvoorbeeld de Taliban in Afghanistan hebben gedaan en doen.⁽⁶⁾ Hoewel de heiland van het Christendom liefde en verdraagzaamheid predikte, handelden de Christenen, toen ze de macht in het Romeinse Rijk hadden veroverd, precies tegenovergesteld. Ze vernielden duizenden 'heidense' beelden, tempels, verbrandden boeken, martelden en doodden mensen die zich niet wilden bekeren of die de oude godsdiensten of filosofieën bleven belijden. Het lijkt erop alsof velen van hen thans gereïncarneerd zijn in Afghanistan, waar het ontzielde ideaal van de Islam voor eenzelfde soort ondraaglijk leed onder de bevolking zorgt, hoewel ook het ideaal van de Islam verdraagzaamheid en liefde is. De Koran zegt nadrukkelijk dat er geen dwang in de godsdienst is.⁽⁷⁾

Het belang om de ziel van het ideaal levend te houden, kan nauwelijks voldoende benadrukt worden. Naarmate de vorm loskomt van de ziel, neemt het kwaad toe. Het ideaal wordt niet meer geleefd, het wordt een buiten jezelf staand doel, dat alle middelen heiligt. Men wil de anderen veranderen door hen iets op te leggen: door wetten, regels of geweld.

Als we niet opnieuw het ideaal verbinden met de levende geest, dan zal het in sterk gedegenereerde vorm steeds weer, onder een andere mantel, terugkomen en ellende over de mensheid uitstorten.

Terugkeer van universele ideeën

Nu komen niet alleen gedachten die het bovenpersoonlijke

ideaal uithollen terug. Gelukkig niet. Ook universele idealen zijn onderhevig aan cycliciteit. In dit verband is het goed onderstaand citaat van H.P. Blavatsky zorgvuldig te lezen:

Het occultisme leert ons dat ideeën die gebaseerd zijn op fundamentele waarheden zich in de eeuwigheid in een cirkel bewegen, rondgaan en de ruimte vullen binnen het circuit van de grenzen die aan onze aardbol en het planetaire of zonnestelsel zijn toegewezen; dat zij, niet anders dan Plato's eeuwige, onveranderlijke essenties, de zintuiglijke wereld vervullen en de wereld van het denken doordringen; en dat ze, in tegenstelling tot chemische affiniteiten, worden aangetrokken tot en geassimileerd door homogene universalia in bepaalde breinen — die uitsluitend het product zijn van het menselijke denkvermogen, van zijn gedachten en intuïtie; dat ze in hun voortdurende stroom hun perioden van intensiteit en activiteit hebben, evenals hun perioden van morbide inactiviteit. Tijdens de perioden van activiteit, en telkens wanneer een sterke impuls wordt gegeven op een bepaald punt van de werelddbol aan een van zulke fundamentele waarheden, en er in sterke mate een verbinding tussen verwante eeuwige essenties tot stand wordt gebracht tussen de innerlijke, reflectieve wereld van de filosoof en het uiterlijke gebied van ideeën, dan worden verwante breinen beïnvloed op verschillende punten, en identieke ideeën zullen worden gegenereerd die vaak in bijna identieke bewoordingen tot uitdrukking worden gebracht.⁽⁸⁾

Mevrouw Blavatsky spreekt in dit citaat van ideeën gebaseerd op fundamentele waarheden. Het zijn die waarheden die altijd de geestelijke achtergrond vormen van het bovenpersoonlijke ideaal, dat immers een uitvloeisel van kosmische wetmatigheden is. De geest van het ideaal blijft altijd bestaan, maar de ziel trekt zich periodiek terug om vervolgens weer te verschijnen. Hiervoor zeiden we al dat dit samenhangt met het feit dat mensen en beschavingen sterven en weer geboren worden. Het ideaal is dan ook niet weg in de absolute zin, het komt steeds terug. Mensen zullen altijd weer hunkeren naar waarheid en rechtvaardigheid.

H.P. Blavatsky spreekt hier over een impuls die aan deze universele ideeën wordt gegeven. Er zijn dus wezens die, als de tijd hiervoor rijp is, een inspiratiebron voor ons zijn. Zij geven opnieuw een spirituele impuls, nieuw voedsel voor de ziel van bovenpersoonlijke idealen. Nu heeft het geven van zo'n impuls weinig zin als er geen mensen zijn die zichzelf ontvankelijk hebben gemaakt om

zo'n impuls op te vangen. In het citaat hierboven wordt gesproken over 'breinen' die de universalia – de fundamentele waarheden – kunnen assimileren. Er moeten dus mensen zijn die in het bovenpersoonlijke deel van hun bewustzijn leven — of dit tenminste proberen te doen. Hun denken zal deze universele beelden opvangen. Zij kunnen de ziel van het ideaal transformeren naar de samenleving waar ze deel van uitmaken.

Het weer levend maken van idealen

Het zijn deze mensen die zich meestal niet bemoeien met het lichaam van een ideaal. Natuurlijk moet een ideaal ook in een fysieke vorm gegoten worden. Er moeten verenigingen, reglementen en doelstellingen zijn, die de richtlijnen vormen om het ideaal te verwezenlijken. Zolang die uiterlijke vorm gevoed wordt door de ziel, kan het een nuttig instrument zijn.

Toch zou het in reglementen en wetten vastleggen van een ideaal niet nodig hoeven te zijn, als de ziel van het ideaal bij iedereen leefde. De noodzaak dit te doen, is eigenlijk al het begin van het verval, want dan vindt het niet meer op natuurlijke wijze plaats. Dit is de achtergrond van de paradox van de Chinese wijze Lao-tse: Hoe rijker en klaarder de wet wordt, des te meer dieven en rovers er komen.⁽⁹⁾

Een land kan nooit veranderen door wetgeving. De werkelijke verandering in de samenleving ontstaat door een hervorming van het menselijke denken. Uiterlijke hervormingen zonder mentaliteitsverandering zijn zinloos. Blavatsky vergelijkt dat met een tuinman die zijn bloembed van giftige planten tracht te ontdoen door ze vlak boven de grond af te snijden in plaats van ze met wortel en al eruit te trekken.⁽¹⁰⁾

Het zijn Theosofen die openstaan voor deze cyclisch terugkerende, universele ideeën. Dat zijn niet noodzakelijkerwijs mensen die lid zijn van een theosofische organisatie, maar degenen die de Goddelijke Wijsheid *leven*. Hun taak ligt op het mentale gebied. Ze moeten de ziel van de *Utopia's*⁽¹¹⁾ levend houden, krachtig maken, zodat er een weldadige invloed van uitgaat op de samenleving en de verwrongen, half of volledig afgestorven idealen weer herrijzen uit hun dood of de lethargische toestand. Dit is een gigantische maar niet onuitvoerbare taak.

Maak hart en verstand ontvankelijk voor menslievendheid

Als de universele beelden van Eenheid en feitelijke Broederschap, van Bewustzijn als drijvende kracht achter de

verschijnselenwereld, sterker in de mentale sfeer aanwezig zijn, zullen ze hun invloed uitoefenen op alle terreinen van menselijke activiteiten. De democratie zal weer gestuwd worden naar de idee dat iedere burger verantwoordelijk is voor het welzijn van de gehele bevolking. De vluchtelingenproblematiek zou ontdaan worden van de zelfzuchtige emotie die er nu aan kleeft en er zou naar duurzame oplossingen gezocht worden. De kloof tussen rijk en arm zal niet worden opgelost door allerlei noodmaatregelen zoals toeslagen, maar door eerlijk de welvaart te verdelen.

Alle mensen die actief zijn op een deelterrein van het maatschappelijke leven, zullen gevoed en geïnspireerd worden door het overkoepelende universele ideaal — de ziel van het ideaal.

Dit beeld wordt op de bekende kernachtige wijze door H.P. Blavatsky weergegeven in haar tweede brief aan de Amerikaanse Afdeling van de Theosophical Society, waarin ze over Theosofen zegt:

We zijn de vriend van iedereen die vecht tegen dronkenschap, tegen wreedheid tegenover dieren, tegen onrecht tegenover vrouwen, tegen corruptie in de maatschappij of de regering, hoewel we ons niet bezighouden met politiek. We zijn de vriend van hen die praktisch menslievend werk doen, die proberen de zware last van ellende die de armen verplettert, enigszins te verlichten. Maar als Theosofen kunnen we ons met geen van deze grote taken in het bijzonder bezighouden. Persoonlijk kunnen we dat wel, maar als Theosofen hebben we een groter, belangrijker en veel moeilijker werk te doen. (...) Het is de taak van Theosofen om hart en verstand van de mens toegankelijk te maken voor menslievendheid, rechtvaardigheid en edelmoedigheid, eigenschappen die in het bijzonder tot de mens behoren en die de mens van nature eigen zijn wanneer deze de kwaliteiten van het menszijn heeft ontwikkeld. Theosofie leert de dierlijke mens een menselijke mens te zijn; en als mensen hebben geleerd te denken en te voelen zoals werkelijke mensen moeten voelen en denken, dan handelen ze menswaardig en verrichten ze allemaal spontaan menslievende, rechtvaardige en edelmoedige daden.⁽¹²⁾

Streven of leven

Iedere idealist kan uit het bovenstaande enkele zeer belangrijke conclusies trekken met betrekking tot het eigen ideaal. Denk eerst diep na over de ideale samenleving en niet over één aspect ervan. Vorm je een beeld van een samenleving waarin iedereen zijn eigen talenten

inbrengt, ja, zichzelf inbrengt, terwijl de samenleving hen in staat stelt dit te doen. Als iedereen dat doet, kunnen er nooit conflicten zijn. Als een ideaal werkelijk bovenpersoonlijk is, kan het nooit in strijd zijn met een ander bovenpersoonlijk ideaal. Uiteraard kan er verschil in visie zijn hoe het ideaal te realiseren. Er is vrijheid van geweten. De een is wijzer en ziet meer dan de ander. Maar dat hoeft niet tot conflicten te leiden.

Vervolgens: laat je nooit leiden door de vorm waarin het ideaal is gegoten. Het gaat niet om een partij, een actiegroep, een strategie, een ideologie, een systeem. Richt je je daar te veel op, dan ontstaat dogmatiek, partijbelang, en ontziet het ideaal. Natuurlijk is er altijd organisatie nodig, maar dat is het middel en niet het doel.

Maar als je te veel gehecht bent aan de vorm van een ideaal, dan is de kans levensgroot dat je het ideaal buiten jezelf plaatst. Het wordt een uiterlijke begeerte. Je ziet allerlei obstakels waarom het ideaal niet verwezenlijkt kan worden. Je meent dat de president, de regering, je chef, de wet je verhindert het ideaal te realiseren, met als gevolg dat je tegen anderen gaat strijden in plaats van voor het ideaal: de idee zoals je diep van binnen weet van hoe het moet zijn.

Daarom: *streef* niet naar je ideaal, *leef* het. Wees zelf het ideaal. Als je ernaar streeft, plaats je het *buiten* jezelf, als je het leeft, richt je je op de ziel ervan.

Een prachtig voorbeeld van het leven van een ideaal vond plaats in sommige *favela's* van Rio de Janeiro. Tijdens de covid-pandemie waren die krottenwijken verstoken van allerlei essentiële voorzieningen. Mensen konden niet werken. Winkels hadden geen voedsel om te verkopen. De hygiënemaatregelen waren nauwelijks uitvoerbaar. Er was gebrek aan alles. In plaats van te wachten tot het gemeente-bestuur actie ondernam, namen de bewoners, zo goed als de omstandigheden het toelieten, de noodzakelijke maatregelen om de pandemie te overleven. Distributie van voedsel en mondkapjes werd georganiseerd.

Omdat niet iedereen over water beschikte, werden mensen aangemoedigd het beschikbare water te delen. Ondanks het sociale isolement, ondanks het afstand houden van elkaar, ontstond een prachtige samenwerking.⁽¹³⁾

Iedereen kan zijn ideaal leven. “Niemand heeft het zo druk of is zo arm dat hij geen edel ideaal kan creëren en het te volgen”, aldus Helena P. Blavatsky.⁽¹⁴⁾

Daarom: wacht niet op anderen. Kijk naar die ziel van het ideaal. Als die ziel leeft, zullen we ongetwijfeld de creativiteit in onszelf vinden om het ideaal vorm te geven in de samenleving.

Referenties

1. Podcast: ‘The Witch Trials of JK Rowling’, chapter 3.
2. Bron: <https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-are/1951-refugee-convention>. Zie ook: <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/vluchtelingenverdrag-in-10-vragen>.
3. Zie bijvoorbeeld: <https://www.unhcr.org/nl/2022/02/toenemend-geweld-mensenrechtenschendingen-aan-europese-grenzen/>.
4. Zie: Barend Voorham, ‘De wedergeboorte van de val van de democratie? Alkibiades en de democratie van Athene’. Artikel in: *Lucifer*, jaargang 45, nummer 3, juni 2023, p. 83-86.
5. Zie: Barend Voorham, ‘De Grootinquisiteur. Is de mens in staat ethisch te leven?’ Artikel in: *Lucifer*, jaargang 45, nummer 1, februari 2023, p. 20-24.
6. Men leze bijvoorbeeld: Catherine Nixey, *The Darkening Age*. Pan Books, 2017.
7. *Koran*, Sura 2, vers 256.
8. H.P. Blavatsky, ‘The Religion of the Future’. Artikel in: *The Theosophist*, volume IV, number 8, May 1883, p. 205-206. Ook opgenomen in H.P. Blavatsky, *Collected Writings. Volume IV*. Wheaton, Illinois, The Theosophical Publishing House, 1981, p. 451-453.
9. Lao-tse, *Tao te King*, hoofdstuk 57, vertaling Henri Borel. Bron: <https://spiritueleteksten.nl/wp-content/uploads/2014/03/Tao-Teh-Jing-vertaling-door-Henri-Borel-spirituele-teksten-pdf-download.pdf>. Er zijn vele vertalingen.
10. H.P. Blavatsky, *De Sleutel tot de Theosofie*. Hoofdstuk XII (Wat is praktische Theosofie?), paragraaf I (Plicht), laatste vraag. Vele edities.
11. Zie voor de kracht van Utopia’s het artikel: Barend Voorham, ‘Utopia. Bestaat het gelukkige land?’. Artikel in: *Lucifer*, jaargang 45, nummer 2, april 2023, p. 52-59.
12. H.P. Blavatsky, Brief aan de tweede jaarlijkse Conventie van de Amerikaanse Afdeling van de Theosophical Society – 22-23 april 1888. In: H.P. Blavatsky, *Collected Writings. Volume IX*. Wheaton, Illinois, The Theosophical Publishing House, 1986, p. 246-247.
13. Zie: <https://www.un.org/en/coronavirus/brazilE28099s-favelas-organize-fight-covid-19>.
14. H.P. Blavatsky, ‘Le cycle nouveau’. In: H.P. Blavatsky, *Collected Writings. Volume XI*. Wheaton, Illinois, The Theosophical Publishing House, 1973, p. 121. [‘The New Cycle’, p. 135].

Onpartijdigheid: waarborg voor vrede

De recente geweldsuitbarstingen tussen de Palestijnen en de Israëli's, hebben velen met wanhoop vervuld. Journalisten spreken over de uitzichtloosheid van de situatie. Politici weten geen oplossing meer. De beide strijdende partijen geloven alleen nog in geweld, in het elimineren of machteloos maken van de tegenstander. De door het geweld getroffen en zijn wanhopig. De algemene stemming is dat het nooit meer goed komt. Vanuit de kennis van de Theosofia kunnen we met die radeloosheid niet instemmen, hoewel we die natuurlijk volledig begrijpen. Een van de essentiële theosofische leringen is de inherente goddelijkheid van de mens. De potenties om in vrede en broederlijkheid met elkaar te leven, liggen in elk van ons. De tragiek is echter dat we die potenties nog niet of nauwelijks tot ontwikkeling hebben gebracht. We hebben nog niet geleerd conflicten te vermijden en al helemaal niet om ze tot een oplossing te brengen. We hebben nog een lange weg te gaan. En het is hoog tijd daarmee te beginnen. Niet morgen, niet na weer een geweldsincident, maar NU.

Liefde en haat

Het grote obstakel om tot werkelijke

oplossingen voor de oorlog te komen, is dat de ene partij in de andere de verpersoonlijking van het kwaad ziet. De schuld van het conflict ligt bij de 'vijand'. We haten de vijand, zien hem als een wreedaard, een onmens. De vijand haten lost echter niets op. Elk zinnig mens weet dat. Het conflict in het Midden-Oosten wordt al tenminste 70 jaar gekenmerkt door de ene vergeldingsactie na de andere. Elke wraak is voedsel voor een tegenaanval. Met open ogen glijden we in een steeds grotere hel.

Zelfs als we de ander doden, ja, zelfs als we het hele volk doden, is het conflict niet opgelost. Het is alleen maar heftiger geworden. Dat klinkt wellicht vreemd, maar als je uitgaat van reïncarnatie en karma is het niet meer dan logisch.

Er zijn twee bindende krachten in het leven: liefde en haat. Hoe meer we de ander haten, des te hechter wordt onze onderlinge relatie. Als we een medemens door een terreurdaad of een bombardement gedood hebben, zullen we hem in een volgend leven weer ontmoeten. We hebben een band gesmeed of versterkt. Uiteraard hebben we te maken met een negatieve relatie, maar die is niet minder reëel dan wanneer ze op liefde en positiviteit was gebaseerd. We

Kerngedachten

- » De potenties om in broederlijkheid met elkaar te leven, liggen in elk van ons.
- » De eerste stap uit de spiraal van haat, is dat we elkaar leren kennen en respecteren.
- » Durf boven de partijen te staan, hoe moeilijk dat soms ook is. Elke poging werpt zijn vruchten af.

kiezen onze vrienden en vijanden zelf; in dit en in het volgende leven.⁽¹⁾

The Parents Circle Families Forum

De eerste stap om uit die spiraal van haat en wraak te komen, is dat we voor elkaar openstaan zodat we elkaar leren kennen. We moeten met elkaar in gesprek komen. Uiteraard is het moeilijk om na het verlies van een geliefde die door de tegenpartij is vermoord, de ander lief te hebben, maar enige neutraliteit moet mogelijk zijn, vooral als je beseft dat die ander ook iemand door geweld verloren heeft en dat vergelding je vermoorde geliefde niet terugbrengt.

Dit idee was de basis voor *The Parents Circle Families Forum* (PCFF). Dit is een Israëliisch-Palestijnse non-profit organisatie van meer dan 600 families, die allemaal een direct familielid hebben verloren door het voortdurende conflict. Het hoofddoel van PCFF is rouwende mensen uit beide groepen bij elkaar te brengen en hen hun verhaal te laten doen. Palestijnen en Israëliërs leggen elkaar uit waarom ze hebben gekozen voor dialoog in plaats van wraak.

PCFF-leden beleggen dialoogbijeenkomsten voor jongeren en volwassenen in scholen, buurthuizen en op andere plaatsen. Die bijeenkomsten worden geleid door twee PCFF-leden, een Israëliische en een Palestijnse, die hun

persoonlijke rouwverhalen vertellen en hun keuze voor dialoog in plaats van wraak uitleggen. Elke bijeenkomst duurt 90 minuten en omvat het persoonlijke verhaal van de facilitators, hun reis naar verzoening en een korte weergave van PCFF-activiteiten. Daarna is er tijd voor vragen en antwoorden. De bijeenkomsten worden gehouden in het Hebreeuws, Arabisch en Engels, afhankelijk van het publiek. PCFF heeft door de jaren heen een groot aantal gemeenschappen om zich heen verzameld die zich bezighouden met een breed scala aan activiteiten.

PCFF is ook op andere terreinen actief. Zo organiseert ze, tezamen met andere groepen, een herdenkingsdag waar de deelnemers elkaar troost en hoop bieden.

PCFF is tot de conclusie gekomen dat het proces van verzoening tussen naties een voorwaarde is voor het bereiken van een duurzame vrede. De organisatie gebruikt daarom alle beschikbare middelen in het onderwijs, openbare bijeenkomsten en de media om deze ideeën te verspreiden.⁽²⁾

Meisir en Mezer: vrede is mogelijk

Nog beter dan conflicten oplossen is het voorkomen ervan. Als mensen elkaar kennen, elkaar respecteren, ja, elkaar liefhebben, dan zal nooit een conflict ontstaan. Feitelijk is dat heel eenvoudig en geldt dat voor alle mensen, wie ze ook zijn en welk geloof ze ook hebben. Het geldt ook

De inwoners van de kibboets Mezer en het Palestijnse dorp Meisir leven vanaf het eerste begin in harmonie met elkaar samen. De inwoners zien, spreken en helpen elkaar.

voor Palestijnen en Israëliërs.

In het Haifa-district in Noordwest-Israël ligt een klein Arabisch dorpje, Meisir genaamd. Vlak daarbij ligt Mezer, een joodse kibboets. De bewoners van beide gemeenschappen leven al 70 jaar in vrede en vriendschap met elkaar. Toen vlak na de Tweede Wereldoorlog de Joodse bewoners hun kibboets gingen opbouwen, waren er nauwelijks voorzieningen. Er was bijvoorbeeld geen waterbron. De bewoners van het Arabische dorpje boden aan de hunne te gebruiken zolang de kibboets geen water had. Daarnaast leerden ze de Joodse nieuwkomers hoe ze de grond konden bewerken. Zo ontstond een hechte vriendschap, die tot de dag van vandaag voortduurt en die door alle bewoners als een vanzelfsprekendheid wordt ervaren. Zowel de Joodse bewoners als de Arabische bevolking beschouwen beide gemeenschappen als één familie. Symbolisch genoeg zijn beide waterbronnen met elkaar verbonden, als uiterlijk bewijs van hun partnerschap. Een vredesmonument is opgericht, dat de hoop symboliseert dat eens heel Israël-Palestina, welk uiterlijk geloof men ook moge hebben, in vrede en harmonie met elkaar leeft.⁽³⁾

Boven de partijen

Deze twee voorbeelden tonen aan dat als er een zekere mate van bovenpartijdigheid is, er goede vredesresultaten kunnen worden geboekt. Laat dat een les voor ons zijn. Wie boven de partijen staat, kan bijdragen aan vrede en harmonie. Kies daarom geen partij. Kies voor het *geheel*. Voel je meer sympathie voor één van beide kampen, dan zou je je moeten afvragen of je werkelijk bijdraagt aan een oplossing. Veel discussies over dit voortslappende conflict leiden ertoe dat de kampen zich nog hechter vastbinden aan hun eigen gelijk en daardoor nog onverdraagzamer tegenover elkaar komen te staan. Voor relatieve buitenstaanders, als wij Nederlanders zijn, zou je je moeten afvragen of met elkaar over dit conflict discussiëren enige zin heeft, als je niet van jezelf overtuigd bent dat je beide partijen evenveel liefhebt.

Journalist Joris Luyendijk wees in de talkshow van Khalid en Sophie op het psychologische verschijnsel dat mensen de door gewelddadige acties hun aangedane pijn, omzetten in woede. De woede doet je de pijn niet voelen. Je voelt je er minder machteloos door. Maar het nagelt je wel nog vaster op je eigen gelijk.

Die woede kan tot ontmenselijking leiden. Je ziet de ander niet meer als mens en meent daarom ook dat je niet menselijk met hem om hoeft te gaan. Ontmenselijking leidt tot

meer ontmenselijking. Het is het aloude oog-om-oog, dat de hele wereld blind maakt.

Ook als je buiten het conflictgebied woont, dreig je te worden meegesleurd door de eenzijdige visie van een van de partijen. Het is alsof je gedwongen wordt een standpunt in te nemen. Luyendijk pleitte ervoor het jezelf moeilijker te maken door *niet* een standpunt in te nemen en de menselijkheid in ieder te blijven zien.⁽⁴⁾

We hebben mensen horen zeggen dat ze meer mededogen voelen voor de ene partij dan voor de andere. Ze putten zich vervolgens uit in allerlei argumenten, schijnargumenten, historische (on)waarheden om hun mening te onderbouwen. Maar het is onmogelijk dat je wel mededogen voelt voor de ene partij en niet voor de andere. Mededogen is universeel, kent geen grenzen en is per definitie partijloos. Een mededogend mens vereenzelvigd zich met allen.

Durf boven de partijen te staan, hoe moeilijk het ook is. Alleen als we daartoe in staat zijn, zullen we in de vertegenwoordigers van beide groepen hun ware menselijkheid weten te ontdekken en die te stimuleren. En laten we niet vergeten dat er in de wereld talloze conflicten zijn, dat de oorlogen in Oost-Europa, in Soedan en op andere plekken ook in alle hevigheid woeden. We moeten onze sympathieën uitzenden naar de *gehele* mensheid om zo de gedachtestromen op deze planeet te veranderen.

We hebben veel geduld en doorzettingsvermogen nodig. Maar elke oprechte poging in onze eigen kring werpt zijn vruchten af. We kunnen de pijn ons aangedaan overwinnen en in plaats van boosheid, constructief de ander de vredeshand aanbieden. De hierboven genoemde voorbeelden tonen dit aan. Joden en Moslims kunnen als één familie leven. De gehele mensheid kan als één familie leven.

Referenties

---

1. W.Q. Judge, 'Vrienden of vijanden in de toekomst'. Artikel in: *Lucifer*, jaargang 23, nummer 5, oktober 2001, p. 139-140. Oorspronkelijke Engelse artikel: Eusebio Urban (pseudoniem van W.Q. Judge), 'Friends or enemies in the future'. In: *Echoes of the Orient. Volume 1*. Pasadena, Theosophical University Press, 2009, p. 315-317 (2e gewijzigde editie), p. 295-297 (1e editie van 1975).
  2. Voor meer informatie zie: <https://www.theparentsircle.org/en/pcf-home-page-en/>.
  3. Bron: <https://nos.nl/collectie/13959/video/2495408-hier-leven-palestijnen-en-israëliërs-vreedzaam-samen>.
  4. Bron: https://www.youtube.com/watch?v=F-Xa4tot3vcab_channel=Khalid26Sophie.
-

Uw Vragen

Kunnen dieren evolueren zonder mensen?

Volgens de Theosofie kunnen dieren niet zonder mensen, omdat mensen aan de dieren impulsen tot innerlijke groei geven. Hoe zit dat dan bij de dinosaurussen? Want die hebben toch heel lang geleefd zonder menselijke wezens naast hen?

Antwoord

De vragensteller gaat begrijpelijkerwijs uit van de bestaande visies van de wetenschap. Daarbij zou de mensheid pas recent op het toneel zijn verschenen, enkele miljoenen jaren geleden, lang nadat de laatste dinosaurussen waren uitgestorven. Uit de theosofische evolutieleer volgt echter dat de mensheid – wij allen dus, want *wij* maakten die mensheid uit, als reïncarnerende wezens – lang vóór het tijdperk van de saurussen al op de Aarde bestond. Daarbij moeten we niet

denken aan mensen zoals wij nu zijn. We zagen er heel anders uit. En ons *denken*, dat ons onderscheidt van de dieren, was nog niet tot ontwikkeling gebracht.

In feite zijn alle grote dierlijke stammen, zowel de laag ontwikkelde als de hoog ontwikkelde, inclusief dus de saurussen, ooit aan de mensheid ontsprongen. Dat gebeurde in een fase dat ons lichaam nog heel etherisch was en onze cellen andere eigenschappen bezaten dan nu. Wij waren hun ouders: we ‘schiepen’ deze wezens niet, maar gaven ze de kans hun eerste start te maken in het uiterlijke bestaan. In feite geldt dat *elk* natuurrijk bij zijn eerste manifestatie gebruikmaakt van het kanaal van een hoger natuurrijk.⁽¹⁾

In het begin van onze ontwikkeling op Aarde bezaten wij mensen zeer etherische lichamen. Onze lichamen verstoffelijkten zich, omdat ons bewustzijn zich steeds meer ging richten op de uiterlijke wereld. Dat proces ging door tot onze lichamen zo fysiek waren

geworden, dat ze in principe fossiele afdrucken zouden kunnen nalaten. Die overgang naar fysieke lichamen vond plaats ergens halverwege het tijdperk van de saurussen (het Mesozoïcum).

In eerdere nummers van *Lucifer* hebben we al eens enkele redenen aangegeven, waarom de huidige onderzoekers geen restanten hebben gevonden van die (net fysiek geworden) menselijke lichamen: onder andere omdat de continenten waarop we leefden bijna allemaal onder de zeespiegel zijn verdwenen, en ook omdat in vroeger tijden crematie van onze gestorvenen regel was.⁽²⁾ We begroeven geen lichamen.

Wij waren dus tijdgenoten van de saurussen. Bedenk daarbij dat de mensheid – als we geen dwaze dingen uithaalden – *in elk tijdperk* in harmonie met de toenmalige dieren- en plantenwereld kón leven. Het kan zo zijn dat sommige vlees- of aasetende saurussen nu voorgesteld worden als ‘horrorachtig gevaarlijk’, maar we kunnen nuchter stellen dat de onderzoekers van hun gedrag nog maar heel weinig weten. In die zeer verre oudheid bezaten wij, mensen, lichamen die in onze huidige ogen immens groot waren. Voor ons waren de grootste saurussen dus niet zo groot. En met een goede kennis van hun gedrag is het natuurlijk mogelijk alle ongewenste situaties te vermijden. Denk maar aan iemand die vertrouwd is met nijlpaarden die vaak ’s avonds aan land komen, of met neushoorns die jongen hebben. Zo iemand weet precies wat hij wel of niet moet doen.

Het dierenrijk heeft dus altijd de stimulerende invloed ondergaan van de

mensheid, en in feite ook van de wezens die nog verder zijn gevorderd dan wij mensen.

We hebben in dit antwoord welbewust alleen de algemene principes gegeven, en hebben niet veel meer verteld. Over dat 'meer' is voor de zoeker naar meer begrip, heel veel te vinden in de theosofische literatuur. Zo is deel II van *De Geheime Leer* van H.P. Blavatsky helemaal aan de evolutie van de mensheid gewijd. Een van de dingen die we niet hebben aangeroerd, is dat alle innerlijke groei in cyclussen

verloopt, en dat elke cyclus op zich weer uit kleinere cyclussen is opgebouwd. De totale levensduur van onze planeet Aarde is opgebouwd uit zeven grote groeiperioden, 'Ronden' geheten, en ons antwoord hierboven gaat in feite alleen maar over de evolutiefasen *binnen* de vierde Ronde, de Ronde waarin we nu leven. De evolutie op onze planeet gaat dus nog veel verder terug, want we hebben al drie Ronden gehad. Alle aardse wezens zijn in feite al ruim twee miljard jaar bezig om samen met elkaar, in nauwe interactie met elkaar,

hun bewustzijn te ontplooiën.

Referenties

1. G. de Purucker, *De Mens in de Evolutie*. Den Haag, Stichting I.S.I.S., 1985, p. 177.
En: G. de Purucker, *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte*. Den Haag, Stichting I.S.I.S., 1982, p. 100.
2. H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer. Deel II*. Den Haag, Theosophical University Press Agency, 1988, p. 856 (p. 753 originele Engelse paginering).

Activiteiten agenda

Online lezingen

Deze vinden elke woensdagavond plaats, om 19.30 uur. De Universele Wijsheid of Theosofia geeft ons de kans het leven, en onze rol erin, fundamenteel te begrijpen. Hoe belangrijk dit is, blijkt wel uit de roep vanuit alle delen van de wereld naar *werkelijke* oplossingen voor de problemen die we als mensheid hebben opgeroepen.

Serie: KARMA: je levenslot!

- 01 november Wie of wat bepaalt je levenslot?
- 08 november Neem je karma in eigen hand
- 15 november Kennis van karma: *het* wapen voor vrede
- 22 november Levensvraagstukken in het licht van karma: *interactieve uitwisseling over dit thema*

Ons levenslot wordt vaak gezien als blind noodlot, of toeval. Anderen menen dat ons lot in de sterren geschreven staat, of dat het willekeurig door hogerhand wordt vastgesteld. De Theosofia laat echter zien dat alles wat ons treft in het leven het gevolg is van onze eigen gedachten en daden. We zijn de scheppers van ons eigen lot, zelf verantwoordelijk voor onze omstandigheden en het Pad dat wij kiezen.

Dit betekent dat we telkens weer een kans hebben onze vrije wil aan te wenden en een nieuwe weg in te slaan, om zo een betere lotsbestemming te bewerkstelligen.

Serie: MEEWERKEN met de Natuur

- 29 november Wat zijn de Natuurwetten?
- 06 december Het spirituele ecosysteem van de Aarde
- 13 december Migratie: hoe het leven *in* en *op* de aarde pulseert
- 20 december Meewerken met de Natuur in de praktijk: *interactieve uitwisseling over dit thema*

De natuur heeft het zwaar te verduren en dat gaat ons aan het hart. We weigeren moedeloos toe te kijken en willen misschien zelfs in opstand komen om iets te forceren. Maar wordt niet elke strijd gewonnen van *binnenuit*: door een andere mentaliteit te ontwikkelen, waaruit anders handelen als van nature volgt?

Als je goed kijkt, zie je dat een nieuwe mentaliteit begint te ontstaan. Juist op basis van een oude gedachte, die je in elke wereldwijsheid tegenkomt: dat de Natuur één beziel, levend geheel vormt. Vanuit die gedachte wordt je werkelijke invloed als mens helder en kun je een medewerker van de Natuur worden.

Internationale activiteiten

- Op 12 november werd vanuit Brazilië door een groep actieve Theosofen aldaar, de pas verschenen vertaling van het boek *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte* in het Portugees gepresenteerd. Dit standaardwerk van Gottfried de Purucker is dus nu ook in het Portugees verkrijgbaar. Bij de vertaling, opmaak en presentatie zijn meerdere van onze leden direct betrokken geweest.
- In hechte samenwerking met Theosofen in Spanje en Portugal brengen we van elke Engelse *Lucifer* ook vertalingen uit in het Spaans en Portugees. Deze zijn online te vinden op: <https://blavatskyhouse.org/>

magazine/. Suggestie: misschien kent u iemand die een van deze talen spreekt en interesse heeft in deze richting.

- In januari 2024 start onze Engelstalige cursus 'Universal Wisdom'. De cursus is gebaseerd op de kern van wijsheid die ten grondslag ligt aan alle grote religies en filosofieën. Deze kern van wijsheid stimuleert spirituele groei.
- En als steeds, zijn er op de zondagavond onze Engelstalige lezingen en studies. Zie voor het programma en de videoregistraties van de eerdere lezingen: <https://blavatskyhouse.org/lectures/>.

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Nico Ouwehand,
Rob Goor, Erwin Bomas, Bouke van den
Noort

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactie: A. Kramer
T: 070-3461545
e-mail: lucifer.red@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijs:
€ 26,50 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Prijswijzigingen voorbehouden,
IBAN: NL19TRIO0786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruijterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.blavatskyhouse.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.
ISSN 1382-2942

© Stichting I.S.I.S.
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt in
enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door
fotokopieën, opnamen of enige andere
manier, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

BTW-nummer: 003417190B01

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor International
Study-centre for Independent Search
for truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen en
verspreiden van kennis over de
geestelijke achtergrond van mens en
kosmos, vrij van dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften, en
het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk
voor enigerlei verklaring of mening, die
in dit blad wordt gepubliceerd, tenzij
dit uitdrukkelijk wordt vermeld.

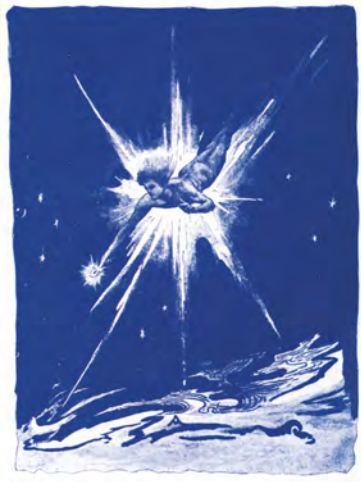

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer:
50872. Zie voor de mogelijkheid om de
stichting financieel te steunen:
www.anbi.nl.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belasterd door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

“... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfeiten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ...”

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)